

ULUSAL EKONOMİK GÜCÜN ÖLÇÜLMESİ: JEOEKONOMİK GÜÇ ENDEKSİ*

MEASUREMENT OF NATIONAL POWER WITH GEOECONOMIC
POWER INDEX

ŞÜKRÜ İNAN** - SEMA GÖKÇE BİBER***

ABSTRACT

Power analysis for comparing and measuring the power of nations has gained an important place in the study of international relations with the increasing competition between states. Especially during the Cold War, the struggle between the two superpowers brought to the forefront power analysis based on political and military indicators, and the place and importance of the economy in international political economy was ignored. However, developments after 1990 made it increasingly necessary to use economic indicators in power analyzes.

In this study, national power analysis is redefined with the economic approach under the heading of Geoeconomic Power Index (GPI) and economic policies applied by nations; neo-mercantilism, neo-imperialism, neo-liberal institutionalism and hegemony strategies. The index values for each strategy are determined and the geoeconomic powers of the 64 countries are identified. With the geoeconomic power index, it is possible to determine on which strategies the countries focus for obtaining power and their place in the power ranking..

Keywords: National Power, Economic Power, Geoeconomic Power, Geoeconomic Power Index.

ÖZ

Ulusların gücünün karşılaştırılması ve ölçülmesine yönelik güç analizleri devletlerarası rekabetin artmasıyla birlikte uluslararası ilişkiler çalışmalarında kendine önemli bir yer edinmiştir. Özellikle Soğuk Savaş yıllarında iki süper güç arasındaki savaşım, politik ve askeri göstergelere dayalı güç analizlerini ön plana çıkarmış ve ekonominin uluslar arası ekonomi politikteki yeri ve önemi göz ardı edilmiştir. Ancak 1990 sonrası gelişmeler, güç analizlerinde gittikçe artan oranda ekonomik göstergelerin kullanılmasını zorunlu kılmıştır.

Bu çalışmada ulusal güç analizi ekonomik yaklaşımla Jeoekonomik Güç Endeksi (JGE) başlığı altında yeniden tanımlanmakta ve ulusların uyguladığı ekonomi politikaları; neo-mercantilizm, neo-emperyalizm, neo-liberal kurumsalcılık ve hegemonya stratejileri çerçevesinde ele alınmaktadır. Her bir strateji için endeks değerleri oluşturularak belirlenen 64 ülkenin jeoekonomik güçleri ortaya konulmaktadır. Jeoekonomik güç endeksi ile hem ülkelerin güç elde etmek için hangi stratejilere ağırlık verdikleri hem de güç sıralamasındaki yerleri belirlenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ulusal Güç, Ekonomik Güç, Jeoekonomik Güç, Jeoekonomik Güç Endeksi.

* Bu çalışma ile ilgili ayrıntılı bilgi ve verilere Dr.Öğr. Üyesi Şükrü İnan tarafından yönetilen ve Sema Gökçe Biber tarafından yazılan "Ulusal Gücün Ölçülmesi: Jeoekonomik Güç İndeksi" başlıklı Yüksek Lisans tezinden ulaşılabilir.

** Dr. Öğr.Üyesi, İnönü Üniversitesi, İİBF, İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat AD.
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0648-4718>

*** İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3984-1176>

Makale Atıf Bilgisi: İNAN Şükrü, BİBER Sema Gökçe, (2020). Ulusal Ekonomik Gücün Ölçülmesi: Jeoekonomik Güç Endeksi, *Avrasya Etüdleri*, 55-88.

Gönderim Tarihi: 04.02.2020 Kabul Tarihi: 26.05.2020

1. GİRİŞ

Ulusal Güç kavramı uluslararası ekonomi politik bir kavram olmakla birlikte devletlerarası ilişkileri analiz etmede ve devletlerin birbirlerine göre durum ve konumlarını ölçme çerçevesinde uzun bir süre soyut politik bir kavrama dönüşmüş ve ulusal gücün ekonomik özü, kaynakları ve özellikle etkisi göz ardı edilmiştir. Politik bir aktör olarak devlet, ulusal ve uluslararası alanda gücün elde edilmesi ve bunun uygulanmasından sorumlu olarak ulusal gücü politik bir kavrama dönüştürmektedir. Ancak gerek devletin varlığının oluşmasında ve gerekse varlığını koruması ve etkisinin artırılmasında *ekonomi* temel unsurlardan biridir. Bu gerçeklik F. Ratzel ve R. Kjellén tarafından da vurgulanmasına rağmen *ekonominin* uluslararası alanda gücün elde edilmesinde, korunmasında ve diğer ulusların gücünün azaltılmasındaki etkisi dönemsel gelişmelere bağlı olarak askeri ve politik güce oranla zayıf kalmıştır. Ratzel “devletin etki kazanma aracı olarak devletin, ekonomik temellerinin güçlendirilmesi ve ticaretle geliştirilen ilişkiler çerçevesinde politikaya öncülük etmek” olarak ifade etse de devletlerin temelde coğrafyaya bağlı olduğunu, nüfusunun artması ve toprağının genişlemesi ile gücünün artabileceğini *Lebensraum*¹ kavramı ile özetlemektedir.² Benzer biçimde devleti yaşayan bir organizma olarak nitelendiren Kjellén de devleti oluşturan temel faktörler olarak Jeopolitik, Ekopolitik, Sosyopolitik, Demopolitik ve Kratopolitik³ olarak sıralamaktayken bunlar içinde jeopolitik ön plana geçmiş ve ekonomi politik kavramı geri plana düşmüştür. Oysa A. Smith “her ülkenin siyasal ekonomisinin ana amacı, o ülkenin zenginliği ve gücünü arttırmaktır”⁴ diyerek ekonominin, ulusal zenginlik ve ulusal gücün ana kaynağı olduğunu belirtmektedir.

Ekonominin ulusal gücün temel kaynağı olduğu yolundaki temel görüşler kendini ulusal güç hesaplamalarında da göstermektedir. Ulusal gücü tek değişken çerçevesinde analiz eden çalışmalarda bu durum net bir biçimde ortaya çıkmaktadır (Tablo 1). Bununla birlikte ulusal gücün en önemli değişkenleri doğrudan veya dolaylı olarak yine ulusal ekonomiye; ulusal ekonominin kapasite ve gücü de gittikçe artan oranda uluslararası ekonomik ilişkilere dayanmaktadır.

1 Woodruff D. Smith, “Friedrich Ratzel and the Origins of Lebensraum.” *German Studies Review* Vol. 3, No. 1, p. 53.

2 Friedrich Ratzel, *Politische Geographie*, Mühni: Oldenbourg Yayınları, 1923.

3 Rudolf Kjellén, *Der Staat als Lebensform*. Leipzig: S. Hirzel Verlag, 1917, 43. Christian Abrahamsson, “On the Genealogy of Lebensraum” *Geographica Helvetica*, Vol. 68, 2013, pp 41-42.

4 Adam Smith, *Milletlerin Zenginliği*, (Çev. H. Derin), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006, s. 403. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, Feedbooks, 1776, p.203.

Tablo 1: Seçilmiş Tek Değişkenli Güç Endeksleri

	Endeks Tipi	Endeks Adı
K. Davis	Ekonomik	Ulusal Gelir
C. Hitch ve R. Mckean	Ekonomik	Gayrisafi Milli Hasıla
B. Russett ve O.Morgistern	Ekonomik	Toplam yakıt ve enerji tüketimi
Organsky	Ekonomik	Gayrisafi Milli Hasıla
J. Goldstein	Ekonomik	Gayrisafi Milli Hasıla
I. Claud ve K. Deutsh	Askeri	Askeri kuvvet
N. Alcock ve A. Newcombe	Askeri	Askeri harcamalar ve kuvvet
G. Modelski ve W. Thompson	Askeri	Donanma kuvvetleri miktarı

Kaynak: *Seyed Hadi Zarghani, Measurement of National Power: Definitions, Functions, Measurement. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2010), 55.*

Ulusların kapasite, yeterlilik ve etki etme derecelerini belirlemeye yönelik ulusal güç analizleri yapılması ve endeks oluşturulması 1765 yılına kadar gitmektedir. Süssmilch'in nüfus ve alana bağlı olarak ulusal gücü ölçülebilir bir kavram olarak formüle etmesinden günümüze kadar birçok güç endeksi gücün değişen algı ve ifadesine bağlı olarak yeniden formüle edilmektedir⁵.

Güç kavramı birçok uzman tarafından farklı biçimlerde tanımlansa da, kavram üzerinde ortak görüşler belirlemekte ve temel sorun gücün unsurları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Richard K. Ashley "güç kavramının ikili anlamı çerçevesinde, başkalarını etkileme kapasitesini; güce sahip olmak ve bu yetkinliğin diğerleri tarafından tanınmasını da güçlü olmak biçiminde"⁶ tanımlarken, Joseph Frankel'e göre ulusal güç "diğerlerinin psikoloji ve davranışları üzerinde etki yapabilme kapasitesidir"⁷. Karl Deutsch, gücü "çatışmalarda üstün gelme yeteneği ve engellerle başa çıkabilmek"⁸ olarak tanımlamaktadır. Michael Sullivan'a göre ise "güç uluslar arası politika açısından temel öneme sahiptir. Çünkü güç büyüklük, büyüklük etki ve etki de diğer ülkeleri etkilemek demektir"⁹. Robert Keohane

5 Ulusal gücün ölçülmesi ile ilgili daha fazlası için; Karl Hermann Höhn, "Geopolitics and the Measurement of National Power." PhD dissertation, University of Hamburg, 2011.

6 Richard K. Ashley, The Poverty of Neorealism. *International Organization*, Vol. 38, No.2, 1984, p.272.

7 Joseph Frankel, *International Relations*, New York: Oxford University Press, p.1964.

8 Karl W. Deutsch, "On the Concepts of Politics and Power." *Journal of International Affairs*, Vol. 21, No. 2, 1967, p. 236.

9 Michael P. Sullivan, *Power in Contemporary International Politics* Columbia: University of South Carolina Press, 1990, s.76'dan Aktaran: Faruk Sönmezoğlu, *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*, 2. Baskı; İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995, s.135.

ve Joseph Nye'a göre ise, "Güç, bir aktörün diğerine, normalde yapmayacakları bir şeyi yaptırabilme yeteneği"dir ve bu anlamda gücün karşılıklı ilişkisini vurgulamaktadırlar.¹⁰ Gücün ilişkisel yönü açısından denetleme ve etki kavramları ön plana çıkmaktadır. Denetimin önemi üzerinde Hans Morgenthau gücü, "insanın, diğer insanların düşünce ve eylemleri üzerindeki denetimi"¹¹; George Modelski ise, "uluslararası eylemin gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan kaynakların denetimi"¹² olarak görmektedir. Dahl güç kavramını "başkalarının aksi takdirde yapmayacaklarını yaptırma yeteneği"¹³ olarak tanımlamaktadır.¹⁴ Farklı tanımlamalardan da anlaşıldığı gibi göreceli bir kavram olan güç, kapasite, etki, denetleme ve karşılaştırmalı ilişki unsurları ile değerlendirilebilmektedir. Bu unsurlar çerçevesinde ulusun gücün oluşumunu sağlayacak öğelerin belirlenmesi, yani ulusal kapasitenin artırılmasını ve ulusal gücün uluslararası etkisini arttıracak öğelerin belirlenmesi önem kazanmaktadır.

Bu çerçevede Morgenthau ulusal gücün öğelerini coğrafya, doğal kaynaklar, endüstriyel kapasite, silahlı kuvvetler (özellikle teknoloji, liderlik, silahlı güçlerin nicelik ve niteliği), nüfus, ulusal karakter, ulusal moral ve diplomasi ile hükümetin niteliğini hiçbir faktörü birbirinden daha önemli görmeden sıralamaktadır¹⁵. Waltz'a göre ise ulusal gücün öğeleri; nüfus büyüklüğü, alan boyutu, kaynak yeteneği, ekonomik kapasite, askeri güç, siyasi istikrardır. Temel olarak ulusal gücün kaynağını oluşturan bu öğeler "gücün" yukarıdaki tanımlar çerçevesinde kullanılmasını sağlayacak potansiyeli gerçekleştiren temeli, yani bir diğerine göre daha güçlü olmayı ve diğeri üzerinde etki kurabilmeyi ifade etmektedir¹⁶. Brooks ve Wolfort'da daha geniş tabanlı bir yaklaşımla maddi gücü askeri, ekonomik ve teknolojik kapasiteye odaklanmaktadır¹⁷. Dönemler itibarıyla yapılan güç analizleri ve oluşturulan endekslere bakıldığında ilk dönemlerdeki güç analizlerinin kapsamı oldukça sınırlıdır ve 18. yüzyıl sonuna kadar devletin refah ve gücünün nüfusla doğru orantılı olduğu konusunda fikir birliği vardır. 1960 ve sonrasında yapılan

10 Faruk Sönmezoğlu, *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*, 2. Baskı; İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995, s. 135-136.

11 Hans Morgenthau, "Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace", New York: Alfred A. Knoph, 1967, s.26'dan Aktaran: Faruk Sönmezoğlu, *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*, s.136.

12 Georg Modelski, *A Theory of Foreign Policy*, New York: Preager, 1962,p.59'dan Aktaran: Faruk Sönmezoğlu, *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*, s. 136.

13 Robert A. Dahl, *Who Governs? Democracy and Power in an American City*, New Haven, Conn.: Yale University Press, 1961'dan aktaran: Joseph S. Nye, "The Changing Nature of World Power", *Political Science Quarterly*, Vol. 105, No. 2, 1990, p.177.

14 Daha fazlası için: Faruk Sönmezoğlu, *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*,2. Baskı; İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995, s. 135-138.

15 Hans Morgenthau, "Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace", New York: Alfred A. Knoph, 1978.

16 Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, New York: McGraw-Hill, 1979, p.131.

17 Stephen G. Brooks ve William C. Wohlforth, "The Rise and Fall of the Great Powers in the Twenty-first Century: China's Rise and the Fate of America's Global Position," *International Security*, Vol. 40, No. 3 (Winter 2015/16), p.16.

analizlerin daha kapsamlı olduğu görülmektedir bunun nedeni ise veri toplama ve bilgi işlem kapasitesinde görülen artış ve teknolojik değişimdir. Dolayısı ile sadece alan ve nüfusa dayalı güç analizleri yerine ulusun yaşam kalitesini, diğer toplumlar üzerindeki algısını ölçmeye yönelen güç analizleri, kritik kütle yanında ekonomik, sosyal, kültürel birçok değişkeni de kullanmaya başlayacaktır.

Tablo 2: Seçilmiş Güç Endeksleri ve Kullanılan Değişkenler

Kişi	Yıl	Endeks ve Temel Değişkenleri
Süssmilch	1765	$Güç = Nüfus^2 / Alan$
Friedensburg	1936	Askeri Güç = Hammadde Arz Potansiyeli × Nüfus
Wright	1955	Askeri Potansiyel = Nüfus × Enerji Üretimi
German	1960	$G = N (L + P + I + M)$ G = Ulusal Güç; N = Nükleer kapasite; L = Alan; P = Nüfus; I = Endüstriyel temel; M = Askeri büyüklük
Fucks		Fiili güç = $(p^{1/3} \times st + 3 \times p^{3/1} \times e) / 4$ p = Nüfus; st = Çelik üretimi (ABD1960 = 100); e = Enerji üretimi (ABD1960 = 100)
Shinn	1969	$Pt = 0.37 \times POP^{0.41} \times GNP^{0.62} \times MIL^{0.28}$ Pt = Toplam Güç; POP = Nüfus; GNP = Kişibaşı GSMH; MIL = Askeri harcamaların GSMH içindeki payı
Cline	1975 1994	$Pp = (C + E + M) \times (S + W)$ Pp = Algılanan güç; C = Kritik Kütle = Nüfus + Alan; E = Ekonomik Kapasite; M = Askeri Kapasite; S = Stratejik Amaç; W = Ulusal İrade
Beckmann	1984	$Güç = (steel + pop \times pol\_stab + engy + nuc\_weap) / 4$ steel = Dünya toplam çelik üretimindeki payı; pop = Dünya toplam nüfusundaki payı; pol_stab = Politik istikrar puanı; engy = Dünya toplam enerji üretimindeki payı; nuc_weap = Nükleer silah payı
Singer / Bremer / Stuckey	1972	$CINC = (\%ME + \%MP + \%IS + \%NRG + \%UP + \%TP) / 6$ %ME = Dünya toplam askeri harcamalarındaki payı; %MP = Dünya toplam askeri personel payı; %IS = 1816–1895: Dünya demir üretimindeki payı, 1896–present: Dünya çelik üretimindeki payı; %NRG = Dünya toplam enerji tüketimindeki payı; %UP = Dünya toplam kent nüfusundaki payı; %TP = Dünya toplam nüfusundaki payı

Kadera & Sorokin	2004	$GINC = (\%ME \times \%MP \times \%IS \times \%NRG \times \%UP \times \%TP)^{1/6}$ <p>%ME = Dünya toplam askeri harcamalarındaki payı; %MP = Dünya toplam askeri personel payı; %IS = 1816–1895: Dünya demir üretimindeki payı, 1896–present: Dünya çelik üretimindeki payı; %NRG = Dünya toplam enerji tüketimindeki payı; %UP = Dünya toplam kent nüfusundaki payı; %TP = Dünya toplam nüfusundaki payı</p>
Organski & Kugler	1978	Ulusal Güç = (GSMH + Dış Yardımlar) × Vergi Gayreti

Kaynak: Karl Hermann Höhn, “Geopolitics and the Measurement of National Power.” PhD dissertation, (University of Hamburg, 2011).

1960 ve 1970’li yıllarda ülkelerin kapasitelerini değerlendirmeye yönelik çok sayıda güç endeksi oluşturulsa da endeksler belli yıllarla sınırlı kalmış ve güncellenmemiştir¹⁸. Bunlardan sadece *Composite Index of National Capability* (CINC) günümüzde de ülkelerin maddi kapasitelerini karşılaştırmalı olarak ölçmek çerçevesinde kullanılmaktadır. 1963 yılında *Correlates of War* (COW) Projesi çerçevesinde Singer vd. tarafından geliştirilen CINC endeksi demografi, ekonomi ve askeri alandaki altı bileşenden oluşmaktadır. 1990 sonrası yeni dünya düzeninde öne çıkan ülkeler tarafından da güç analizleri ve endeksleri oluşturulmaya başlanmıştır. Bu anlamda Çin ve Hindistan kökenli endeksler ile sert güçle birlikte yumuşak gücü de ön plana çıkartan yeni ulusal güç endeksleri oluşturulmuştur. Bunlardan *Comprehensive National Power* (CNP) yükselen Çin’in dünyadaki yerini ve gelecekle ilgili beklentileri ölçmek için birçok Çinli akademisyen tarafından oraya konulan, tek bir formülasyonu olmayan, *Comprehensive National Strength* (CNS)’in farklı yönleri ile değerlendirilebilen¹⁹ ve farklı bileşenlerden oluşabilen bir endekstir. Sert güç yanında yumuşak güç öğelerini de içermektedir. CNP’yi uyarlayarak kendi güvenlik durumunu ortaya çıkarmak için Hindistan Ulusal Güvenlik Konseyi Sekreteryası (NSCS) tarafından 30 ülke için oluşturulan *National Security Index* (NPI) güvenliği sadece askeri güç kapasitesi ile değil sosyo-ekonomik, teknolojik ve ekonomik yeterliliklere dayandırmaktadır²⁰. Sert gücün uygulanma ve etki derecesinin azalmasıyla birlikte yumuşak güç öğelerinin ön plana geçmesi, son dönemde ulusların güçlerinin karşılaştırılmasında kullanılan

18 Carsten Rauch, “Challenging the Power Consensus: GDP, CINC, and Power Transition Theory”, *Security Studies*, Vol. 26, No. 4, p. 646.

19 Wuttikorn Chuwattananurak, “China’s Comprehensive National Power and Its Implications for the Rise of China: Reassessment and Challenges”, 23-25 June 2016, p. 3.

20 P. K. Singh, Y. K. Gera, Sandeep Dewan, *Comprehensive National Power: A Model for India*, New Delhi: Vij Books India Pvt Ltd, 2013, pp.55-56.

endekslerde bu öğelerin ağırlığını arttırmaktadır. National Power Index (NPI) yine ulusların gücünü değerlendirme ve küresel etki kapasitesini ekonomik, askeri, diplomatik, teknolojik ve popülerite öğeleri ile ölçmektedir²¹.

Bu endeksler yanında Lowy Institute tarafından özellikle Asya'daki ekonomik dönüşümün küresel güç dengeleri üzerindeki etkisini analiz etmek amacı ile *Asia Power Index*, Asya Pasifik bölgesindeki 25 ülkeyi 114 gösterge ve 8 tematik ölçü ile değerlendirmektedir²². Benzer biçimde Elcano Royal Institute tarafından hazırlanan *Elcano Global Presence Index* de 110 ülkenin küresel varlıklarını temelde ekonomi, savunma ve yumuşak güç öğeleri boyutunda ortaya koymaktadır²³. Ayrıca sadece yumuşak güce odaklanmış olan *Softpower30* da 30 ülkenin dış dünyadaki algılarını dijitalleşme, kültür, girişimcilik, eğitim, işbirliği ve siyasal kurumlar başlıkları altında anketlerle değerlendirmektedir²⁴.

Günümüzde ise hem ulusal gücün kaynağı hem de uluslararası alanda etki etme kapasitesi daha çok ekonomik araçlara yönelmiştir. Dolayısı ile günümüzde jeopolitiğin jeoekonomiye dönüşümü de bu süreci özetlemektedir. Jeoekonomik dönemde artık ulusal gücün oluşumunda ulusal ekonomiden ziyade uluslararası ekonomi önemli hale gelmiştir. Bu durum da gücün kaynakları ve etki kapasitesi açısından bir paradoks oluşturmaktadır. Zenginliğin kaynağı sadece ulusal üretim olmayıp uluslararası ekonomik, finansal ve ticari araçlar çerçevesinde gerçekleşmektedir. Bu bağımlılık ilişkisi ülkeleri sahip oldukları kaynak ve potansiyellere bağlı olarak uluslararası alanda farklı stratejilere yönlendirmekte ve jeoekonomik gücün uluslararası etkisi, stratejilerin ülkelere sağladığı zenginlik ve ekonomik kapasitenin artırılması ve bunun diğer ülkeler üzerindeki olumlu ve olumsuz yansımaları ile kendini göstermektedir.

*“Jeoekonomik yaklaşımda orduların yerlerini ekonomik verimlilik ve üstün teknoloji ürünü mallar, üslerin ve cephelerin yerlerini pazarlar almaktadır. Ekonomik etkileşimin karşılıklı fayda boyutu ihmal edilmemekle birlikte, ekonomik ilişkiler “barış içinde savaş” çerçevesinde ele alınmaktadır”*²⁵

Dolayısı ile günümüzde ulusal güç kavramı; Kennedy'nin von Horgink'ten aktardığı “Bir ulusun bugün için güçlü ve zengin olup olmaması, gücünün ve

21 <https://nationranking.wordpress.com/2011/03/06/2011-npi/>, Erişim: 10.07.2019

22 Lowy Institute, *Asia Power Index*, 2018. <https://power.lowyinstitute.org/> Erişim: 31.07.2019.

23 Iliana Olivie ve Manuel Gracia, *Elcano Global Presence Report 2018*, Madrid: Real Instituto Elcano, 2018, pp.10-11.

24 Jonathan McClory, *Soft Power 30, A Global Ranking of Soft Power 2018*, (Portland Pr Limited, 2018). <https://softpower30.com/>, Erişim Tarihi: 31.07.2019.

25 Ümit Özdağ, “Jeopolitiktan Jeoekonomiye”, *Jeoekonomi*, Cilt 1, Sayı 1, Avrasya Bir Vakfı ve Avrasya Merkez Yayınları, Ankara, 1999, s. 5-6. Ayrıca daha fazlası için; Edward Luttwak, *Turbo Capitalism*, London: Orion Business Books, 1999, pp.134-138.

zenginliğinin büyüklüğüne ya da sağlamlığına değil; esas olarak, komşularının aynı şeylere kendisinden daha çok ya da daha az sahip olmasına bağlıdır”²⁶ sözünün ötesinde anlam taşımaktadır. Devletleri güçlü veya zengin yapan diğerlerine göre sahip olunanların fazlalığından değil sahip olunanlar çerçevesinde uygun strateji belirleyebilme ve *komşularının* sahip olduklarını kendi ulusal gücüne ve zenginliğine dönüştürebilme yeteneğine sahip olmaktır. Bu çerçevede güç “başkalarını etkileyebilme” ve “dilediğini yapabilme ve diğerlerine yaptırabilme” den öte; sürecin ve değişimlerin kapasite artışına ve güce dönüşmesini sağlayacak öze sahip olunmasında yatmaktadır.

2. JEOEKONOMİK GÜÇ ENDEKSİ

Ulusal gücün hesaplanması amacıyla oluşturulan güç endekslerindeki temel sorun, ulusların gücünü yansıtan endekste kullanılan değişkenlerin belirlenmesi ve bu değişkenlerin bütün ülkeler için kıyaslanabilir sağlam verilerden oluşmasıdır. Değişkenlerin belirlenmesindeki tercihler ulusların kapasite ve etki derecelerinin de değişiklik göstermesine neden olmaktadır. Nye’in “güç, aşk gibidir; yaşanması, tanımlanması veya ölçülmesinden daha kolaydır”²⁷ ifadesinde olduğu gibi ulusların gücünün ölçülmesindeki zorluğu aşmak amacıyla Jeoekonomik Güç Endeksi (JGE) ulusların gücünün oluşumu ve etkisinin günümüzde daha çok ekonomik araçlarla gerçekleştirildiği tezinden yola çıkarak yeni bir ulusal güç endeksi ortaya koymaktadır. Ayrıca jeoekonomik gücün oluşma ve uygulanma stratejileri; hegemonya, neo-emperyalizm, neo-merkantilizm ve liberal kurumsalcılık²⁸ etrafında somutlaştırılabilmekte ve bu stratejiler çerçevesinde ulusal güçlerin toplam jeoekonomik kapasiteleri değerlendirilebilmektedir. JGE sadece ulusların gücünün karşılaştırmasını yapmamakta aynı zamanda ulusal gücün değişiminin ekonomik karakterini ve büyük güçlerin yükseliş ve düşüşlerindeki ekonomik güç değişimlerini ve uygulanan ekonomik stratejilerin etkisini ortaya koymak açısından diğer endekslerden ayrılmaktadır. Ancak devletlerin uyguladığı ekonomik stratejilerin birbirlerinin güç ve kapasitelerine etkileri ve ulusal jeoekonomik gücün devletlerarası etkileşimi ele alınmamış ve jeoekonominin temel unsurlarından birisi olan ülke coğrafyasının konum etkileri analize dahil edilmemiştir.

26 Paul Kennedy, *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri*, (Çev. B.Karanakçı), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002, s.21.

27 Joseph S. Nye, “The Changing Nature of World Power”, *Political Science Quarterly*, Vol. 105, No. 2, 1990, p. 177.

28 Mikael Wigell, “Conceptualizing Regional Powers Geoeconomic Strategies: Neo-Imperialism, Neo-Mercantilism, Hegemony, And Liberal Institutionalism”, *Asia Europe Journal*, Vol. 14, 2016.

2.1. Jeoekonomik Temel Endeks

Jeoekonomik güç endeksinin oluşturulmasında öncelikle jeoekonomik güç oluşturabilecek ülkelerin belirlenmesi çerçevesinde ülkelerin temel güç parametrelerinden olan nüfus, alan, GSYİH, askeri personel ve doğumda yaşam beklentisi büyüklükleri kullanılarak geleneksel güç analizlerindeki temel göstergeler kullanılmıştır. Bu göstergeler ulus gücünün coğrafi temel parametreleri olarak jeoekonomik faktörler olmamakla²⁹ birlikte ulusun ekonomik faktörlere dayalı güç oluşturma ve uygulamasındaki temeli oluşturmaktadır. *Dünya Bankası'na* (IBRD) göre de nüfus, alan, milli gelir gibi temel göstergeler ülke ekonomilerinin büyüklüğü ile ilgili temel ölçütlerdir ve ülkenin sahip olduğu kaynaklar ve kaynak potansiyeli göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu göstergelerden hiçbiri tek başına anlamlı olmasa da bir arada kullanıldığında ülkenin sahip olduğu potansiyeli büyük oranda ortaya koyabilmektedir. Ülkenin sahip olduğu alanın genişliği, yer altı ve yerüstü kaynaklarına sahip olma, büyük bir nüfusu barındırabilme, savunma yeteneklerinin artması, ekonomik faaliyetlerin çeşitliliği gibi etkenleri jeoekonomik güç potansiyelini de beraberinde getirmektedir. Nüfus, ülkeler açısından dün olduğu gibi bugün de önemli bir güç kaynağıdır; merkantilistlere göre “bir ülkenin en büyük hazinesi, iyi beslenmiş insan sayısı”dır³⁰. Günümüzde de iyi eğitilmiş bir nüfus üretim faaliyetleri açısından önemli bir güç kaynağı ve yüksek gelir ile de tüketimle ulusal ve uluslararası ekonomik faaliyetleri hızlandıran önemli bir etkidir. Satınalma Gücü Paritesine göre ülkelerin toplam GSYİH ise jeoekonomik gücün temelini oluşturmaktadır. Askeri personel sayısı, ülkenin zenginliğinin korunması ve uluslararası alanda çıkarlarının savunulması açısından temel güç öğelerinden biridir. Doğumda yaşam beklentisi ise ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasal açıdan ulaştığı refah düzeyini göstermesi açısından önemlidir.

29 Sören Scholvin ve Mikael Wigell, “Power Politics By Economic Means: Geoeconomics As An Analytical Approach And Foreign Policy Practice”, *Comparative Strategy*, Vol. 37, No. 1, p.78.

30 Gülten Kazgan, *İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi*, İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 1980, s. 29.

Tablo 3: Jeoekonomik Temel Endekste Kullanılan Göstergeler ve Hesaplanması

	Değişken	Açıklama	Kaynak
J E O T E M E L E N D E K S	Alan (SA)	Yüzey alanı, ülkenin iç kısımlarındaki su ve bazı kıyı su yolları da dahil olmak üzere bir ülkenin toplam kara alanıdır.(km ²)	Dünya Bankası
	Nüfus (TP)	Toplam nüfus, yasal statüsüne veya vatandaşlığına bakılmaksızın ülkede yaşayanların tümünü kapsamaktadır. Değerler yıllortası ortalamasıdır. (Kişi Sayısı)	Dünya Bankası
	GSYİH (GDPPPP)	Satınalma Gücü Paritesine göre ülkelerin toplam GSYİH cari uluslararası dolar cinsindedir. GDP, PPP (current international \$)	Dünya Bankası
	Askeri Personel (MP)	Silahlı kuvvetler personel sayısı, paramiliter güçler de dahil olmak üzere ülkenin sahip olduğu toplam aktif askeri personeldir.	Dünya Bankası
	Doğumda Yaşam Beklentisi (LaB)	Doğumda beklenen yaşam süresi; yeni doğan bebeğin, doğumu sırasında geçerli olan ölüm oranı çerçevesinde yaşayacağı yıl sayısıdır. (Toplam yıl) LaBendeks= /5	Dünya Bankası
	Ülke Endeks Değeri ₂₀₁₆	$(\text{Değişken}_{\text{ülke}} - \text{Değişken}_{\text{min}}) / (\text{Değişken}_{\text{max}} - \text{Değişken}_{\text{min}})$	
	JTE₂₀₁₆	[TPI+SAI+GDP_{PPP}I+MPI+(LaBI/5)]/5	

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Dünya Bankası 2016 verileri çerçevesinde 217 ülke/ekonomik bölgenin (Hong Kong, Makao vb.) Tablo 4’de ifade edildiği gibi hesaplanması ile aritmetik ortalamanın üzerinde kalan 64 ülke jeoekonomik güç oluşturabilme kapasitesine sahip ülkeler olarak varsayılmıştır. Bu 64 ülkenin belirlenmesi ile jeoekonomik güç kapasitesi olmayan ülkeler analizin dışında bırakılarak *güçlü ülkeler* çerçevesinde kıyaslamalar yapmak daha anlamlı sonuçlar vermektedir.

Tablo 4: Jeoekonomik Temel Endekse Giren Ülkeler ve Endeks Değerleri (2016)

Temel Endeks Sırası	Jeoekonomik Temel Endekse Giren Ülkeler	SA ^{endeks}	TP ^{endeks}	GDP ^{endeks}	MP ^{endeks}	LaB ^{endeks}	Jeoekonomik Temel Endeks
1	China	0,5593	1,0000	0,6009	0,9040	0,1508	0,6430
2	United States	0,5750	0,2346	1,0000	0,4523	0,1658	0,4855
3	India	0,1923	0,9605	0,1221	1,0000	0,1033	0,4756
4	Russian Federation	1,0000	0,1047	0,0690	0,4877	0,1220	0,3567
5	Brazil	0,4980	0,1506	0,0963	0,2447	0,1462	0,2272
6	Canada	0,5840	0,0263	0,0825	0,0226	0,1881	0,1807
7	Australia	0,4527	0,0176	0,0649	0,0193	0,1893	0,1488
8	Indonesia	0,1118	0,1894	0,0501	0,2266	0,1072	0,1370
9	Japan	0,0221	0,0921	0,2657	0,0875	0,1985	0,1332
10	Korea, Dem. People's Rep.	0,0070	0,0184	0,0000	0,4927	0,1226	0,1282
11	Pakistan	0,0466	0,1401	0,0150	0,3139	0,0904	0,1212
12	Egypt, Arab Rep.	0,0586	0,0694	0,0179	0,2802	0,1213	0,1095
13	Mexico	0,1149	0,0925	0,0578	0,1127	0,1561	0,1068
14	Iran, Islamic Rep.	0,1021	0,0582	0,0225	0,1888	0,1489	0,1041
15	Korea, Rep.	0,0059	0,0372	0,0760	0,2126	0,1864	0,1036
16	Germany	0,0209	0,0597	0,1867	0,0600	0,1779	0,1010
17	France	0,0321	0,0485	0,1324	0,1026	0,1879	0,1007
18	Italy	0,0176	0,0440	0,0998	0,1197	0,1896	0,0941
19	Turkey	0,0459	0,0577	0,0464	0,1717	0,1477	0,0939
20	United Kingdom	0,0142	0,0476	0,1423	0,0503	0,1798	0,0869
21	Algeria	0,1393	0,0294	0,0085	0,1064	0,1497	0,0867
22	Vietnam	0,0194	0,0686	0,0110	0,1751	0,1508	0,0850

23	Colombia	0,0668	0,0353	0,0150	0,1613	0,1392	0,0835
24	Argentina	0,1626	0,0318	0,0298	0,0353	0,1528	0,0825
25	Saudi Arabia	0,1257	0,0234	0,0346	0,0843	0,1403	0,0817
26	Thailand	0,0300	0,0499	0,0221	0,1524	0,1449	0,0799
27	Spain	0,0296	0,0337	0,0664	0,0663	0,1914	0,0775
28	Myanmar	0,0396	0,0384	0,0034	0,1721	0,0912	0,0689
29	Bangladesh	0,0086	0,1182	0,0119	0,0741	0,1275	0,0681
30	Kazakhstan	0,1594	0,0129	0,0074	0,0236	0,1264	0,0659
31	Venezuela, RB	0,0533	0,0229	0,0000	0,0915	0,1402	0,0616
32	Peru	0,0752	0,0230	0,0103	0,0529	0,1429	0,0609
33	Ukraine	0,0353	0,0326	0,0050	0,0979	0,1213	0,0584
34	Congo, Dem. Rep.	0,1371	0,0571	0,0019	0,0450	0,0481	0,0578
35	Poland	0,0183	0,0275	0,0253	0,0598	0,1582	0,0578
36	Morocco	0,0261	0,0256	0,0056	0,0824	0,1481	0,0576
37	Nigeria	0,0540	0,1349	0,0217	0,0670	0,0098	0,0575
38	Chile	0,0442	0,0130	0,0134	0,0408	0,1710	0,0565
39	Israel	0,0013	0,0062	0,0171	0,0618	0,1888	0,0550
40	Ethiopia	0,0646	0,0743	0,0039	0,0462	0,0842	0,0546
41	Philippines	0,0175	0,0749	0,0164	0,0555	0,1066	0,0542
42	Sri Lanka	0,0038	0,0154	0,0044	0,1023	0,1448	0,0541
43	Sudan	0,1099	0,0287	0,0051	0,0416	0,0781	0,0527
44	Singapore	0,0000	0,0041	0,0166	0,0495	0,1912	0,0523
45	Sweden	0,0262	0,0072	0,0276	0,0102	0,1875	0,0517
46	Greece	0,0077	0,0078	0,0103	0,0487	0,1803	0,0510
47	Netherlands	0,0024	0,0123	0,0417	0,0138	0,1832	0,0507
48	Malaysia	0,0193	0,0226	0,0159	0,0448	0,1449	0,0495
49	Afghanistan	0,0382	0,0251	0,0010	0,1083	0,0731	0,0491
50	Norway	0,0225	0,0038	0,0199	0,0080	0,1894	0,0487
51	Switzerland	0,0024	0,0061	0,0359	0,0070	0,1918	0,0486

52	Iraq	0,0254	0,0270	0,0092	0,0701	0,1113	0,0486
53	Syrian Arab Rep.	0,0108	0,0134	0,0000	0,1031	0,1141	0,0483
54	Libya	0,1029	0,0046	0,0017	-0,0001	0,1241	0,0466
55	Romania	0,0139	0,0143	0,0101	0,0500	0,1431	0,0463
56	Portugal	0,0054	0,0075	0,0110	0,0249	0,1809	0,0459
57	Finland	0,0198	0,0040	0,0128	0,0081	0,1849	0,0459
58	Belgium	0,0018	0,0082	0,0251	0,0113	0,1800	0,0453
59	South Africa	0,0713	0,0406	0,0159	0,0272	0,0675	0,0445
60	Hong Kong SAR, China	0,0001	0,0053	0,0172	-0,0001	0,2000	0,0445
61	Austria	0,0049	0,0063	0,0210	0,0075	0,1794	0,0438
62	New Zealand	0,0157	0,0034	0,0102	0,0030	0,1839	0,0432
63	Cuba	0,0064	0,0083	0,0000	0,0253	0,1723	0,0425
64	Ireland	0,0041	0,0034	0,0164	0,0030	0,1838	0,0421

Kaynak: *Yazarlar tarafından hesaplanmış ve oluşturulmuştur.*

Jeoekonomik Temel Endeks'teki (JTE) 64 ülkenin temel değişken değerleri arasında büyük farklılıklar olmasına karşılık, birbirinden oldukça farklı özelliklere sahip ülkelerin endekste kendilerine yer bulmaları, jeoekonomik gücün temelini, kritik kütle değerlerinin tek başına anlamlı olmamasını ifade etmektedir. Yüzey alanı en fazla olan Rusya Federasyonu ve en az alana sahip ülkelerden biri olan Singapur; dünyanın en fazla nüfusa sahip ülkesi ÇHC ve en az nüfuslu ülkelerinden Yeni Zelanda; GSYİH açısından ABD ve Afganistan; askeri personel sayısı bakımından Hindistan ve kendi askeri gücü olmayan Hong Kong, devlet otoritesine bağlı askeri gücü bulunmayan Libya; doğumda yaşam beklentisinin en yüksek olduğu Hong Kong ve Japonya ile en düşük ülkelerden Nijerya, Jeoekonomik Temel Endeks'te temsil edilmektedir.

Ayrıca jeoekonomik açıdan dünya ekonomi politikğinde aktif rol oynayamayan Küba ve ekonomik olmaktan çok politik ve askeri alanda etkili olan Kuzey Kore, devlet özelliğini kaybetmiş Libya ve Afganistan gibi ülkelerin de temel endekse dahil olması jeoekonomi politikalarının etkinliği ve etkinsizliği açısından karşılaştırma yapma ve analiz edebilme olanağı sunmaktadır.

2.2. Jeoekonomik Endeks

Jeoekonomik güç potansiyeline sahip 64 ülkenin jeoekonomik güç elde etme ve uygulamada kullandıkları stratejilerin belirlenmesi amacı ile de Jeoekonomik Güç Endeksi 4 alt strateji endeksine ayrılmış ve her alt endekste endeksin temel özelliklerini gösterebilecek değişkenler için de alt endeksler hesaplanmıştır. Seçilen değişkenler ülkelerin uyguladıkları temel jeoekonomik stratejilerin temel özelliklerini gösterebilen temel ve ulaşabilir veriler kullanılmaktadır. Büyük oranda tek bir veri seti olarak Dünya bankası verileri ağırlıklıdır. Endeksin oluşturulması, kullanılan değişkenler ve hesaplanması Tablo 5'te gösterilmektedir.

Jeoekonomi, en basit tanımlamayla ulusal ekonominin stratejik kullanımı ile uluslararası ekonomiden en yüksek düzeyde yararlanabilme ve ulusal refahı arttırabilme çabasıdır. Dolayısı ile her ülkenin sahip olduğu ekonomik kapasite ve gelişmişlik düzeyi çerçevesinde uluslararası ekonomik ilişkilere yaklaşımı ve ekonomi politikası birbirinden farklılık göstermektedir. Wigell bölgesel güçlerin uygulayabileceği jeoekonomik stratejileri Neo-Merkantilizm, Liberal Kurumsalcılık, Neo-Emperyalizm ve Hegemonya çerçevesinde ele almıştır ve ona göre bu 4 stratejiden biri aracılığıyla jeoekonomik bölgesel güç elde edilebilmektedir³¹. Bu çalışmada da endeks bu 4 strateji temelinde farklı güç potansiyeline sahip ülkelerin karşılaştırılabilmesi amacı ile sadece büyük güçler³² kapsamında ele alınmıştır ki *büyük güçler* sıralaması sürekli değişim halindedir. Bu nedenle jeoekonomik potansiyel oluşturabilme kapasitesine sahip ülkeler analize dahil edilmeye çalışılmıştır. Jeoekonomik Güç Endeksi'nin oluşturulmasında Neo-Merkantilist Güç alt endeksi kapsamında 4, Neo-Emperyalist Güç alt endeksi kapsamında 5, Hegemonik Güç alt endeksinde 5, Neo-Liberal Kurumsalcı Güç alt endeksinde 6 olmak üzere toplam 20 gösterge yer almaktadır. Belirlenen ülkelerin 2016 yılı verileri temel alınarak hesaplamalar yapılmıştır.

31 Mikael Wigell, *Conceptualizing Regional Powers Geoeconomic Strategies: Neo-Imperialism, Neo-Mercantilism, Hegemony, And Liberal Institutionalism*.

32 Luttwak güç sınıflandırmasını tarihin treni olarak adlandırmış ve bu treni üç vagona ayırmıştır. "Son vagona en verimsiz ve en yozlaşmış devlet bürokrasilerine sahip olan fakir ülkeler vardır. Bu ülkeler kendi vatandaşlarını baskı altına alan, sınırları dışında savaşabilme kapasitesi olmayan ve jeo-ekonomik hareket alanları olmayan devletlerdir. Ortadaki vagonlar kısmen gelişmiş olan ülkelere oluşmaktadır ve birbirleri ile savaşabilecek kapasiteleri olmasına rağmen jeo-ekonomik politikaları devam ettirememektedirler. Bu hükümetler yerel endüstrilerini çeşitli yollarla korumaya ve geliştirmeye çalışmaktadır. Trenin ilk vagonlarında ise savaşçı etkili bir şekilde sürdürme kabiliyetine sahip büyük güçler bulunmaktadır. Fakat bu devletlerin halkı ve kültürü savaşlara alerjiktir ve hepsi savaşın amaçlarını jeoekonomik yollarla sürdürmeyi tercih ederler." Luttwak'a göre sadece büyük ekonomik güçler jeoekonomik stratejileri uygulayabilme yeteneği ve kapasitesine sahiptir. Edward Luttwak, *Turbo Capitalism*, London: The Orion Publishing Group Ltd, 1999, pp.137-138.

Tablo 5: Jeoekonomik Güç Endeksi'nde Kullanılan Değişkenler ve Hesaplanması

	STRATEJİ ALT ENDEKSLERİ	ALT ENDEKSLER	DEĞİŞKENLER - AÇIKLAMARI ve HESAPLANMASI	KAYNAK
J E O E K O N O M İ K G Ü Ç E N D E K S İ	NEO-MERKANTİLİST GÜÇ ENDEKSİ (n-MP _{INDEX})	Toplam Rezerv Endeksi (R _I)	<p>Toplam Rezervler: Ülkelerin Toplam Rezervleri, parasal altın, Özel Çekme Hakları (SDR), IMF'de tutulan rezerv varlıklarından ve ülke para otoritelerinin denetimindeki dövizlerden oluşmaktadır. Veriler cari ABD doları cinsindedir.</p> $(R_{I_t}) = (R_{I_t} - R_{I_{tmin}}) / (R_{I_{tmax}} - R_{I_{tmin}})$	Dünya Bankası
		Toplam Mal İhracatı Endeksi (EX _{MP} I)	<p>Mal İhracatı: Cari ABD doları cinsinden ülkeden dış dünyaya gerçekleşen toplam mal ihracatının f.o.b. değeridir.</p> $(EX_{MP_tI}) = (EX_{MP_tI} - EX_{MP_{tmin}I}) / (EX_{MP_{tmax}I} - EX_{MP_{tmin}I})$	Dünya Bankası
		Net Dış Ticaret Fazla Endeksi (NFT _S I)	<p>Net Dış Ticaret Fazlası: Mal İhracatı ile ülkenin dış dünyadan cari ABD doları cinsinden gerçekleştirdiği Mal İthalatının c.i.f. değeri arasındaki farktır.</p> $NFT_{SIt} = (NFT_{SIt} - NFT_{Smin_t}) / (NFT_{Smax_t} - NFT_{Smin_t})$	Dünya Bankası
		Tarife Endeksi (TR _{MP} I)	<p>Mamul Mallara Uygulanan Gümrük Tarife Oranı: Mamul mallara uygulanan ağırlıklı ortalama gümrük tarifesi oranını yüzde olarak ifade etmektedir. Tarife oranı ne kadar yüksekse endeks değeri de o ölçüde yüksek olmaktadır.</p> $TR_{MPIt} = [(TR_{MPIt} - TR_{MPmin_t}) / (TR_{MPmax_t} - TR_{MPmin_t})] / 100$	Dünya Bankası
	$n-MP_{INDEX} = (R_I + EX_{MP}I + NFT_S I + TR_{MP}I) / 4$			

J E O E K O N O M İ K G Ü Ç E N D E K S İ	NEO- EMPERYALİST GÜÇ ENDEKSİ (n-IP _{INDEX})	Yabancı Yatırım Stoku Endeksi (FDI _{OSI})	Dışa Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırım Stoku: Yerleşik yatırımcıların yabancı ülkelerdeki özkaynakları ve girişime sağlanan kaynaklarından oluşmaktadır. $FDI_{OSI} = (FDI_{OSi} - FDI_{OSmin}) / (FDI_{OSmax} - FDI_{OSmin})$	UNCTAD
		İhracat Piyasalarına Giriş Endeksi (IEMP)	İhracat Piyasalarına Giriş Endeksi (Index Of Export Market Penetration): İhracatçı ülke ürünlerinin ithalatçı ülke piyasalarına hangi ölçüde girebildiğini göstermektedir. Endeks 0-1 arasında değer almaktadır. 1 değeri ülkenin bütün ülkelere ürünü ihraç ettiği ve tek bir ürünü ithal ettiğini ifade etmektedir. $IEMP_i = (IEMP_i - IEMP_{min}) / (IEMP_{max} - IEMP_{min})$	WITS, Dünya Bankası
		Askeri Harcamalar Endeksi (MIL _{EXP} I)	Askeri Harcamalar: Askeri harcamalar ,barış gücü harcamaları, savunma amaçlı projeler çerçevesinde Savunma Bakanlığı ve diğer hükümet kuruluşları tarafından yapılan harcamaları, askeri operasyonlar için eğitilen ve donatılan paramiliter güçlere yapılan harcamaları kapsamaktadır. Bu harcamalar, askeri ve sivil personele yapılan emeklilik ve sosyal hizmet harcamalarını, operasyon ve bakım harcamalarını, tedarik, askeri araştırma ve geliştirme ile askeri yardımları da kapsamaktadır. Dünya Bankası'nın GSYİH % si olarak verdiği değerler ABD dolarına dönüştürülmüştür. $MIL_{EXP_i} = (MIL_{EXP_i} - MIL_{EXPmin}) / (MIL_{EXPmax} - MIL_{EXPmin})$	Dünya Bankası
		Şirket Piyasa Değeri Endeksi (MC _{CUR} I)	Şirket Piyasa Değeri: Borsaya kayıtlı şirketlerin piyasa değeridir. Şirketin hisse sayısı ile piyasadaki hisse senedi fiyatının çarpımı ile hesaplanır. Veriler ABD dolarına yılsonu kuru üzerinden çevrilen yılsonu değerleridir. $MC_{CUR_i} = (MC_{CUR_i} - MC_{CURmin}) / (MC_{CURmax} - MC_{CURmin})$	Dünya Bankası
		Doğal Kaynak Rantı Endeksi (NRRİ)	Toplam Doğal Kaynak Rantı: Petrol, doğalgaz, kömür, mineral ve orman rantlarından oluşmaktadır. Dünya Bankası'nın ülkelerin GSYİH %si olarak verdiği değerler ABD dolarına dönüştürülmüştür. $NRR_i = (NRR_i - NRR_{min}) / (NRR_{max} - NRR_{min})$	Dünya Bankası
		$n-IP_{INDEX} = (FDI_{OSI} + IEMP_i + MIL_{EXP_i} + MC_{CUR_i} + NRR_i) / 5$		

J E O K O N O M İ K G Ü Ç E N D E K S İ	HEGEMONİK GÜÇ ENDEKSİ (HP _{INDEX})	GSYİH Endeksi (GDPI)	<p>Gayrisafi Yurtiçi Hasıla: Tüketici fiyatları ile GSYİH ulusal sınırlar içerisinde yerleşik üreticilerin yılsonu gayrisafi nihai üretim değeridir. Veriler ABD dolarına resmi kurlar üzerinden dönüştürülmüştür.</p> $GDPI_i = (GDP_i - GDP_{min}) / (GDP_{max} - GDP_{min})$	Dünya Bankası
		Yüksek Teknolojili İhracat Endeksi (EX _{HTECH} ^I)	<p>Yüksek Teknolojili İhracat: İleri teknoloji ürün ihracatı ileri Ar-Ge faaliyetleri sonucu üretilen, uzay-havacılık, bilgisayar, ilaç, bilimsel araç gereçler ve elektrikli makineler gibi ürünleri kapsamaktadır. Veriler cari ABD doları cinsindedir.</p> $EX_{HTECH}^I = (EX_{HTECH} - EX_{HTECHmin}) / (EX_{HTECHmax} - EX_{HTECHmin})$	Dünya Bankası
		Yüksek Teknolojili İhracat (%) Endeksi (EX _{HTECH%} ^I)	<p>Yüksek Teknolojili İhracat Yüzdesi: İleri teknoloji ürün ihracatı, ileri Ar-Ge faaliyetleri sonucu üretilen; uzay-havacılık, bilgisayar, ilaç, bilimsel araç gereçler ve elektrikli makineler gibi ürünleri kapsamaktadır. Mamul mal ihracatındaki yüzde payı ifade etmektedir.</p> $EX_{HTECH\%}^I = [(EX_{HTECH\%} - EX_{HTECH\%min}) / (EX_{HTECH\%max} - EX_{HTECH\%min})] / 100$	Dünya Bankası
		Tarife Endeksi (TR _{SM} ^I)	<p>Tüm Ürünlere Uygulanan Gümrük Tarife Oranı: Basit ortalama tarife, tarifelere tabi tüm işlem gören mallar için hesaplanan tüm ürünlere etkin uygulanan gümrük vergi oranlarının ağırlıksız ortalamasıdır. Tarife oranı ne kadar düşüğe endeks değeri o ölçüde yüksektir.</p> $TR_{SM}^I = 1 - [(TR_{SM} - TR_{SMmin}) / (TR_{SMmax} - TR_{SMmin})] / 100$	Dünya Bankası
		Ulusal Paraların Kullanım Endeksi (FEI _{CUR} ^I)	<p>Ulusal Paraların Kullanımı: Ulusal Para birimlerine göre döviz enstrümanlarının OTC ciroları, Günlük ortalamalar, ABD doları</p> $FEI_{CUR}^I = (FEI_{CUR} - FEI_{CURmin}) / (FEI_{CURmax} - FEI_{CURmin})$	BIS
$HP_{INDEX} = (GDPI + EX_{HTECH}^I + EX_{HTECH\%}^I + TR_{SM}^I + FEI_{CUR}^I) / 5$				

J E E K O N O M İ K G Ü Ç E N D E K S İ	NEO-LİBERAL KURUMSALCI GÜÇ ENDEKSİ (n-LIP _{INDEX})	IBRD Oy Gücü Endeksi (IBRD_{VP}I) IBRD Oy Gücü: IBRD'ye üye ülkelerin kotaları dahilinde sahip oldukları oy sayılarına bağlı olarak oy güçlerini yüzde olarak ifade etmektedir. $IBRD_{VP_i} = (IBRD_{VP_i} - IBRD_{VPmin}) / (IBRD_{VPmax} - IBRD_{VPmin})$	Dünya Bankası
		IMF Oy Gücü Endeksi (IMF_{VP}I) IMF Oy Gücü: IMF'ye üye ülkelerin kotaları dahilinde sahip oldukları oy sayılarına bağlı olarak oy güçlerini yüzde olarak ifade etmektedir. $IMF_{VP_i} = (IMF_{VP_i} - IMF_{VPmin}) / (IMF_{VPmax} - IMF_{VPmin})$	IMF
		Bölgesel Entegrasyon Endeksi (WTO_{RTA}I) Bölgesel Entegrasyon: GATT/WTO'ya bildirilen ve yürürlükte olan Bölgesel Ticaret Anlaşmalarına taraf olan ülkelerin yıllara göre anlaşma sayıları. $WTO_{RTA_i} = (WTO_{RTA_i} - WTO_{RTAmin}) / (WTO_{RTAmax} - WTO_{RTAmin})$	WTO
		İşletmeye Başlama Süresi Endeksi (TSBI) İşletmeye Başlamak İçin Gerekli Süre: Bir işletmenin yasal olarak faaliyete geçebilmesi için prosedürleri tamamlamak için gerekli gün sayısını ifade etmektedir. Gün sayısı arttıkça endeks değeri küçülmektedir. $TSBI_i = 1 - [(TSBI_i - TSB_{min}) / (TSB_{max} - TSB_{min})]$	Dünya Bankası
		Diplomatik Temsilcilik Endeksi (DRI) Diplomatik Temsilcilik: Ülkelerin yurtdışındaki Elçilik, Konsolosluk ve bütün diğer diplomatik temsilciliklerini kapsamaktadır. 2016 yılı için oluşturulmuştur. Diğer yıllar için de 2016 verisi kullanılmıştır. $DRI_i = (DRI_i - DR_{min}) / (DR_{max} - DR_{min})$	Embassypages.com
		Kişi Başı GSYİH Endeksi (GDP_{PC}I) Kişi Başı GSYİH: Toplam GSYİH'nın yılıortası nüfusa bölünmesi ile hesaplanmaktadır. Veriler cari ABD doları cinsindedir. $GDP_{PC_i} = (GDP_{PC_i} - GDP_{PCmin}) / (GDP_{PCmax} - GDP_{PCmin})$	Dünya Bankası
	$n-LIP_{INDEX} = (IBRD_{VP_i} + IMF_{VP_i} + WTO_{RTA_i} + TSBI + DRI + GDP_{PC_i}) / 6$		
$GPI = (n-MP_{INDEX} + n-IP_{INDEX} + HP_{INDEX} + n-LIP_{INDEX}) / 4$			

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Neo-Merkantilist ve Neo-Emperyalist stratejiler, dış ilişkilerin bir tarafın kazanımının diğerinin göreceli kaybı olduğunu ifade eden bir sıfır toplamı oyun olarak ele alındığı rekabetçi bir stratejik çerçeve çizmektedirler. Her iki strateji de tek taraflı bir ulusal çıkar arayışında komşu ülkeleri baskı altına almak için ekonomik gücü kullanabilmeyi içermektedir. Buna karşılık Liberal Kurumsalcı ve Hegemonya stratejileri, bölgesel güçler tarafından, ortak kazanımların ve komşu ülkelerle etkileşimlerdeki faydaların vurgulandığı, temelde işbirliği içinde olan stratejik bir çerçeve oluşturmaktadırlar. Her iki strateji de bölgesel iktidarın uzun vadeli çıkarları açısından zararlı olarak görülen zorlamalardan kaçınmaktadır. Bu iki stratejinin odak noktası, kazançların ortaklığına ve çıkarların karşılıklı akışına dayanır; bu sayede bölgesel güç, aynı zamanda kamu gücünün, tarafların aradığı çabaları sarsabilecek ortak eylem sorunlarını çözmek veya atlatmak için kamu malları sağlayıcısının rolünü üstlenebilir³³.

Neo-merkantilizm değişen koşullar çerçevesinde merkantilizmin sürekli yenilenen biçimidir. Merkantilizm dünya servetini sabit kabul ederek, bu servetlerin ulusal devlet içinde biriktirilmesine ve böylece servetle güçlü bir devlet oluşturulabileceği görüşüne dayanmaktadır. Sıfır toplamı oyun varsayımı çerçevesinde dış ticaret fazlasına odaklanan merkantilizm yoğun devlet müdahaleciliği, ihracatın artırılmasına yönelik teşvikler ve ithalatın kısıtlanmasına yönelik yüksek gümrük tarifeleri ile kendini göstermektedir. Neo-merkantilizm de sermaye hareketlerinin kontrollü kullanımı ile yurt içi tüketimin, rezervleri artırma ve sermaye gelişimini destekleme aracı olarak kısılması üzerine kurulmuştur. Bu, bir dizi seviyede korumacılığa dayanır: yerli üreticilerin korunması, tüketici ithalatının engellenmesi, yabancı şirketlerin iç pazarlara girmesini engelleyen yapısal engeller, döviz kurlarının yabancı paralara karşı manipülasyonu ve yerli şirketlerin yabancı mülkiyetindeki kısıtlamalardan oluşmaktadır³⁴.

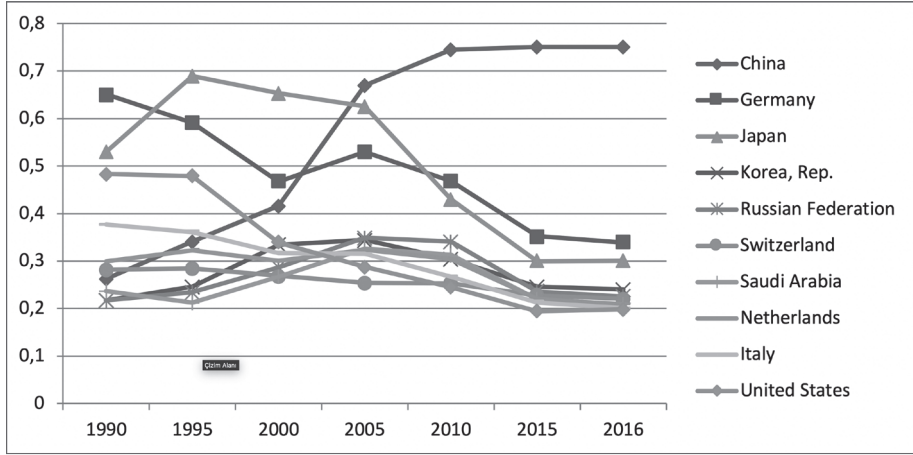
Nitekim Neo-merkantilist endekste; ithalatın ihracattan çıkarılması yoluyla elde edilen net fazlaya vurgu yapmakla birlikte yine bu endekste kullanılan tarife oranlarının yüzdesi de merkantilist görüşün temel dayanaklarından olan ithalatın sınırlandırılması yönünde olan görüşü destekler niteliktedir. Grafik 1'de ülkelerin 2016 yılı rezerv, ihracat, net fazla ve tarife verileri baz alınarak hesaplanan Neo-Merkantilist Endeks değerlerine göre ilk on ülke verilmektedir. Ülkelerin uyguladığı merkantilist politikalar sayesinde elde ettiği güç endeks değerlerine bakıldığında 1990 yılında Almanya 0,6511 puanla ilk sırada yer almaktadır. İlerleyen dönemde uyguladığı merkantilist politikalar sayesinde ilk sıraya yerleşecek olan Çin 1990 yılında 0,2625 puanla 15. sırada yer almaktadır. Buna karşın 1995 ve 2000 yıllarında Japonya ilk

33 Mikael Wigell, *Conceptualizing Regional Powers Geoeconomic Strategies: Neo-Imperialism, Neo-Mercantilism, Hegemony, And Liberal Institutionalism*, p.141.

34 Michelle Wein, Stephen J., Ezell ve Robert D. Atkinson, "The Global Mercantilist Index: A New Approach to Ranking Nations' Trade Policies" *The Information Technology & Innovation Foundation*, 2014. <http://www2.itif.org/2014-general-mercantilist-index.pdf>, Erişim: 31.01.2019.

sırada yer alırken bu süreçten sonra 2005-2010-2015-2016 yıllarında Çin güç politikasında ciddi değişimler yaparak Almanya ve Japonya'yı geride bırakarak 0,7509 puanla ilk sırada yer almıştır. Her ne kadar Almanya ve Japonya, Çin'in ardından merkantilist güçler gibi görünse de bu ülkelerin 2016 yılı toplam jeoekonomik güçleri içindeki neo-merkantilist endeks değeri toplam değer yaklaşık %22'sini oluşturmaktayken Çin'de ise %35'ini oluşturmaktadır.

Grafik 1: İlk 10 Ülkenin (2016) (n-MPINDEX) Değerlerinin Yıllar İtibariyle Değişimi

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Neo-Merkantilist stratejinin toplam Jeoekonomik Güç Endeksi içindeki payının en yüksek olduğu on ülke, Çin hariç, dışa büyük ölçüde kapalı ve iç karışıklıkların olduğu ülkelerden oluşmakta ve JGE'nin en alt sırasındaki dokuz ülkeye karşılık gelmektedir.

Neo-empyralist strateji ise kötü huylu merkantilizm olarak da ifade edilebilir. 17. yüzyıl merkantilizmi sonrası küresel liberalizmin uluslararası güç dengesini yeniden şekillendirmesi ile *empyralizm* kimine göre kapitalizmin zorunlu, kimine göre doğal, kimine göre ise ekonomi dışı aktörlerin etkisi ile ortaya çıkmaktadır. Lenin'e göre kapitalizmin empyralizme dönüşme sürecinin üç temel aşaması söz konusudur.³⁵ Birincisi serbest rekabet gelişmesinin tepe noktaya eriştiği 1860-1880 dönemidir ki bu dönemde tekeller henüz söz konusu değildir. İkincisi kartellerin hızlı bir gelişim süreci gösterdikleri 1873 bunalımı sonrası dönemdir. Üçüncüsü ise 1900-1903 bunalımı ile tekellerin hızlı bir ivmeyle geliştikleri dönemdir. Lenin'e göre bu süreç beş aşamada tamamlanmaktadır.³⁶

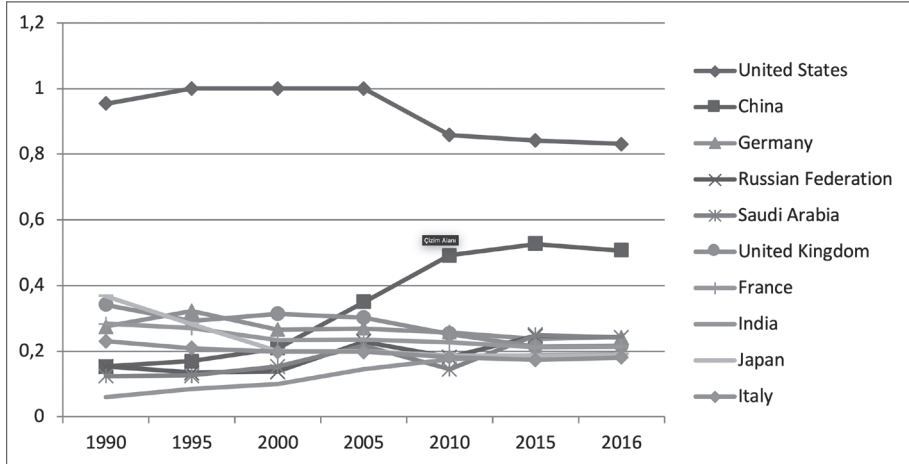
35 V.İ. Lenin, *Empyralizm Kapitalizmin En Yüksek Aşaması*, (Çev. C.Süreyya), Ankara: Sol Yayınları, 1977, s. 29.

36 V.İ. Lenin, *Empyralizm Kapitalizmin En Yüksek Aşaması*, s.116.

1. Üretim ve sermayede görülen yoğunlaşma iktisadi yaşamda kesin rol oynayan tekelleri yaratmıştır;
2. Banka sermayesi sanayi sermayeyle kaynaşmış, ve bu mali sermaye temeli üstünde bir mali oligarşi kurulmuştur;
3. Sermaye ihracı, meta ihracından ayrı olarak, özel bir önem kazanmıştır;
4. Dünyayı aralarında bölüşen uluslar arası tekелci kapitalist birlikler kurulmuştur;
5. En büyük kapitalist güçlerce dünyanın toprak bakımından bölüşülmesi tamamlanmıştır.

Neo-emperyalizm ise doğrudan askeri kontrol (emperyalizm) ya da dolaylı siyasal kontrol (hegemonya) yerine gelişmekte olan bir ülkeyi etkilemek için kullanma pratiğidir. Neoemperyalizm’de güç elde etmede kullanılan araçlar baskı içermektedir. Ekonomik güç, ticari ambargolar ve amaçlanan mali engeller gibi yaptırımların kullanılmasını ifade eder. Habson’a göre “emperyalizm serbest ticareti reddeder ve korumacılığa dayanır”³⁷. Bu korumacı yapı ulus-devlet alanı dışında daha çok alanda ekonomik ve politik denetimin yapılmasına sebebiyet vermektedir. Dolayısı ile neo-emperyalist strateji uygulayan ülkeler büyük ölçüde ekonomik ve ticari etkiyi, sahip olunan doğal kaynaklar, sermaye birikimi ve silahlı kuvvetlerin gücü üzerinden sağlamaktadırlar.

Grafik 2: İlk 10 Ülkenin (2016) (n-IPINDEX) Değerlerinin Yıllar İtibariyle Değişimi

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

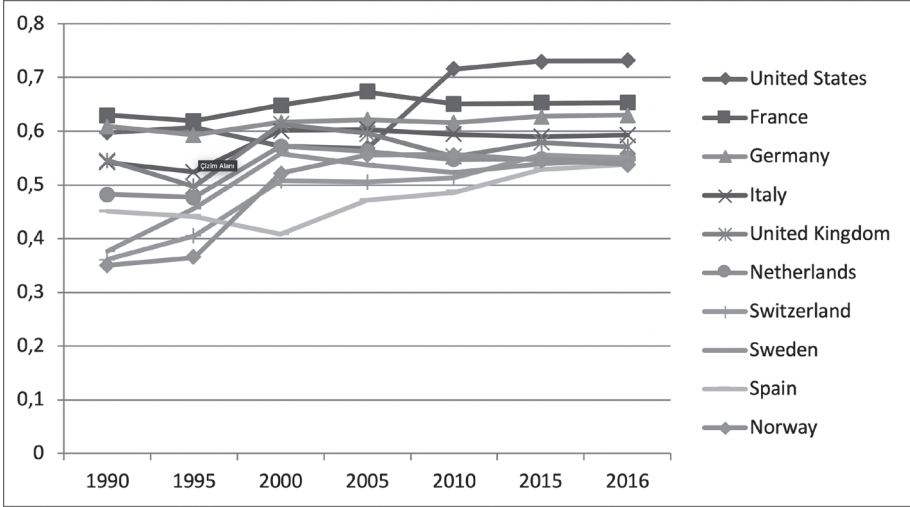
37 John A. Hobson, *Imperialism: A Study*, New York: James Pott & Co., 1902, p.72.

Grafik 2'de 2016 yılı verilerine göre ülkeden çıkan doğrudan yabancı yatırım, ihracat piyasasına giriş, askeri harcamalar, şirket piyasa değeri, doğal kaynak rantı verileri baz alınarak yapılan Neo-empyralist endeks değerlerine göre ilk on ülke yer almaktadır. Yapılan analiz sonucundan görüleceği üzere ABD tüm yıllar itibariyle hayli yüksek puanla ilk sıraya yerleşmiştir. İlk on yılda ABD'yi Japonya, Almanya ve İngiltere takip ederken süper güç olma yolunda ilerleyen Çin 2000 yılı sonrası güç edinimi rekabetinde büyük bir atılım göstererek 0,3487 puanla ikinci sırada yer almıştır.

Liberal Kurumsalçı jeoekonomik stratejiler, daha geniş jeopolitik hedeflere ulaşmaktan çok ekonomik amaçların gerçekleştirilmesine odaklanmaktadır. Bu strateji, Neo-merkantilizmin gerçekçiliğinin aksine, karşılıklı güvencenin ve ekonomik bütünleşmenin her düzeyde güvenlik ve refah düzeyi için hayati bir zorunluluk olduğu inancına dayanan, ekonomiye yönelik bir dış politika idealizmini tercih eder. Liberal Kurumsalçı bir jeoekonomik güç, esas olarak, ulusal hedefler doğrultusunda başkalarıyla işbirliğinin gerekliliğini kabul eden, ancak "daha büyük bir yük" ve "bölgesel büyük güç" olmanın sorumluluğunu yerine getirmenin isteksizliğini gösteren bir "sivil güç" tür. Ulusal çıkar karşılıklı ekonomik istikrar ve liberal çok taraflı ortamda büyümeye dayalı ekonomik terimlerle açıklanmaktadır³⁸.

Tablo 5'te ülkelerin Dünya Bankası'ndaki oy gücü ve IMF'deki oy gücü, entegrasyon sayısı, işletmeye başlamak için gereken süre (1990-1995 yılları için veri kullanılmamıştır), diplomatik temsilcilik sayıları (bütün yıllar için 2018 yılı verileri kullanılmıştır), kişi başı GSMH verileri baz alınarak hazırlanan liberal kurumsalçı endeks değerleri ilk on ülke için yer almaktadır. Endeks değerlerine bakıldığında Fransa 1990-1995 ve 2000 yıllarında ilk sırada yer almış ve bu yıllarda Fransa'yı Almanya ve İngiltere takip etmiştir, bunda ABD'nin "İşletmeye Başlamak İçin Gerekli Süre" verilerinin 2005 yılı öncesi için var olmaması en büyük etkidir. Bu eksik veri eklendiğinde ise ABD'nin gücü artmaktadır.

38 Mikael Wigell, "Conceptualizing Regional Powers Geoeconomic Strategies: Neo-Imperialism, Neo-Mercantilism, Hegemony, And Liberal Institutionalism", p.145.

Grafik 3: İlk 10 Ülkenin (2016) (n-LIPINDEX) Değerlerinin Yıllar İtibariyle Değişimi

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Avrupa ülkelerinin endeks değerlerinin yüksek çıkmasında, uygulanan liberal politikalar yanında ekonomik bütünleşme sayısının fazlalığı, kişi başı GSMH'nin yüksekliği ve küresel diplomaside bu ülkelerin tarihsel olarak etkinliğinin fazla olması en önemli faktörlerdir.

Hegemonik jeoekonomik stratejiler, bölgesel iktidarı sürekli olarak zorlamalara başvurmadan, ekonomik gücü bir araç olarak kullanır. Neo-empyralist stratejilerin tersine, hegemonik stratejiler, bölgesel iktidarın daha yüksek derecede kendi kendini kısıtlaması ve işbirlikçi kurumsal düzenlemeler yoluyla "daha yumuşak" tahakküm biçimleriyle karakterize edilir. Hegemonik bir jeoekonomik strateji, kamu malları için maliyetlerin orantısız bir payını taşıyan bölgesel gücü içerir. Ticaretin kolaylaştırılması, ekonomik yardım ve hegemon piyasasına erişim sağlanması gibi alt devletlere maddi menfaatler ve ödüller sağlanması da dahil olmak üzere, piyasa geliştirici önlemler hegemonik stratejilerin önemli göstergeleridir³⁹.

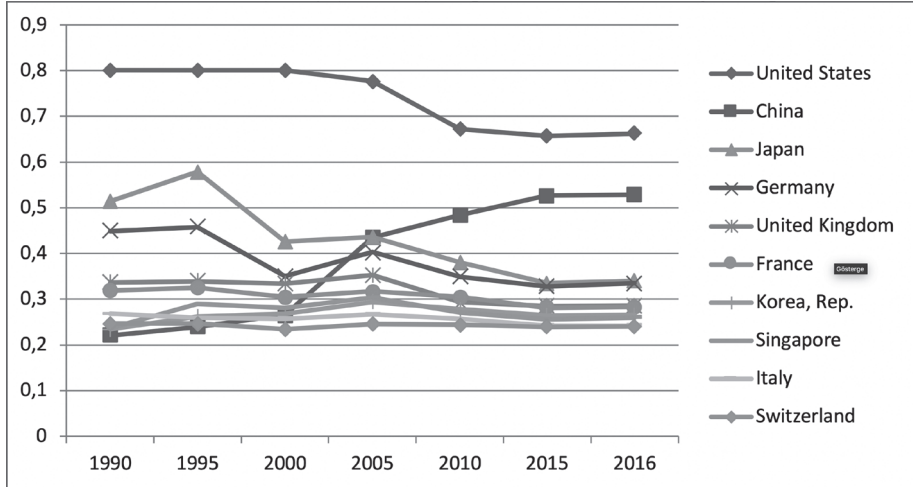
Kindleberger'e göre, dünya ekonomisinin istikrarı, bu istikrarı sağlayacak bir güce ihtiyaç duymaktadır. Bu güç ise piyasada sorun teşkil eden ürünlerin piyasaya arzını üstlenmeli, düzenli sermaye akışını ve mali sistemin kriz halinde olduğu dönemde likidite temini için indirim mekanizmalarını sağlamalıdır⁴⁰. Ayrıca

39 Mikael Wigell, "Conceptualizing Regional Powers Geoeconomic Strategies: Neo-Imperialism, Neo-Mercantilism, Hegemony, And Liberal Institutionalism", pp.144-145.

40 Charles P. Kindleberger, "Dominance and Leadership in the International Economy: Exploitation, Public Goods, and Free Rides." *International Studies Quarterly*, Vol. 25, No. 2, 1981, pp. 242-254, s.247'den aktaran Robert Gilpin, *The*

hegemon, tek el gücünü elinde bulunduran devletlerin diğer devletleri sömürmesini engellemelidir. Bununla birlikte, öncelikle serbest ticaretten zarar edecek olan devletleri de gümrük engellerinin kaldırılması konusunda cesaretlendirmelidir⁴¹. Gilpin'e göre hegemon devletin ithalatı diğer ekonomilerin büyümesini sağlayacak ve yapacağı yatırımlar büyüme için gerekli finansmanı sağlayacaktır. Teknoloji transferi ve bilgi yayılımı süreçleriyle de gelişmekte olan ekonomilere endüstrileşme ve iktisadi kalkınmada ihtiyaç duydukları teknolojiyi ve teknik üstünlüğü sağlayacaktır.⁴² Keohane'e göre ise hegemon, hammaddeler üzerinde kontrol sahibi olmalı, sermaye kaynaklarını kontrol etmeli ve yüksek değerli ürünlerin üretiminde rekabet avantajına sahip olmalıdır⁴³. Bu iki yazarın da üzerinde durduğu önemli bir konu da yüksek teknoloji ihracattır.

Grafik 4: İlk 10 Ülkenin (2016) (HP_{INDEX}) Değerlerinin Yıllar İtibariyle Değişimi

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 4'te 2016 yılı için ilk on ülkenin, toplam GSMH (İç Pazar Büyüklüğü Bağlamında), toplam yüksek teknoloji ihracat, yüksek teknoloji ihracat yüzdesi, uygulanan tarife oranı (%) ve ulusal paranın uluslararası kullanımı verileri

Political Economy of International Relations, Ankara: Kripto Yayınları, 2012, s.99.

41 Harry G. Johnson, *Trade Negotiations and The New International Monetary System*, London: Graduate Institute of International Studies, 1976, s.17-20'den aktaran Robert Gilpin, *Uluslararası İlişkilerin Ekonomi Politikası: The Political Economy of International Relations*, p. 99.

42 Robert Gilpin, *Uluslararası İlişkilerin Ekonomi Politikası*, s.100.

43 Robert O. Keohane, *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*, Princeton University Press, 1984, s.32'den aktaran Robert Gilpin, *Uluslararası İlişkilerin Ekonomi Politikası*, s. 100.

çerçevesinde elde edilen Hegemonik Endeks değerleri yer almaktadır. Tüm yıllar itibariyle ABD birinci sırada yer alırken 2010 yılına kadar ABD'yi Japonya takip ederek ikinci sırada yer almış ancak 2010 sonrası yıllarda Çin Japonya'yı geride bırakarak ikincisırada yerleşmiştir. Jeoekonomik stratejilerden Neo-merkantilizmde Çin Halk Cumhuriyeti'nin; Neo-emperyalizm ve Hegemonya'da ise ABD'nin diğerlerinden ayrıştığı gözlenmektedir, ancak son yıllarda ÇHC'nin bu iki stratejide de ABD'ye yaklaştığı ve ABD tek kutupluluğunun ÇHC tarafından tehdit edilmeye başlandığı görülmektedir. Neo-liberal Kurumsalcılık'ta ise Batı ülkelerinin ağırlığı devam etmektedir.

3. JOEKONOMİK GÜÇ ENDEKSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Jeoekonomik Güç Endeksi (JGE) ülkelerin uyguladığı ulusal ve uluslararası ekonomi politikalarına bağlı olarak ulaştıkları güç değerini ortaya koymaktadır. Bu değerlerin temel bileşenleri Neo-merkantilist Endeks, Neo-emperyalist Endeks, Hegemonik Endeks ve Liberal Kurumsalcı Endeks'ten oluşmaktadır. Bu çerçevede elde edilen JGE değerleri ülkelerin hangi politikalarla güç elde ettiklerini ve ülkelerin temel güç kaynağının hangi politikaya dayandığını da göstermektedir. Ancak *güç* karşılıklı etkileşimi ifade eden bir kavram olduğundan çalışmada elde edilen *güç* değerleri ülkelerin birbirlerine olan etki ve etkileşimini değerlendirmektedir. Jeoekonomik Güç endeksi temel alt endekslerin aritmetik ortalaması alınarak hesaplanmaktadır:

$$GPI = (n-MPINDEX + n-IPINDEX + HPINDEX + n-LIPINDEX) / 4$$

Bu çerçevede ülkeler için elde edilen değerler Tablo 6'da gösterilmektedir. ABD 1990 yılından günümüze JGE değeri en yüksek ülke olarak jeoekonomik üstünlüğünü devam ettirmektedir. Ancak birçok sanayileşmiş ülkede de olduğu gibi ABD'de de jeoekonomik güç düşüş eğilimi göstermekte ve 1990 sonrasında gelişmekte olan ülkelerin dünya ekonomisindeki ağırlığının artması ile yeni jeoekonomik güçler ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte Irak, Küba, Libya ve Kuzey Kore ise jeoekonomik yönden tamamen güçsüz ülkeler konumundadırlar (Tablo 7).

Tablo 6: Yıllar İtibariyle Ülkelerin JGE Değerleri

Ülkeler	JGE90	JGE 95	JGE2000	JGE2005	JGE2010	JGE 2015	JGE 2016
Afganistan	0,024823	0,033255	0,137743	0,141118	0,138456	0,128066	0,124684
Algeria	0,108522	0,105398	0,156331	0,163251	0,155317	0,143978	0,14032
Argentina	0,120652	0,130415	0,16687	0,169165	0,168613	0,156403	0,155454
Australia	0,187798	0,168165	0,219029	0,231872	0,242142	0,236091	0,227545
Austria	0,233002	0,231912	0,256111	0,254039	0,248778	0,237468	0,239994
Bangladesh	0,050391	0,105757	0,115012	0,117335	0,115471	0,14223	0,139901
Belgium	0,228361	0,272284	0,274021	0,288815	0,2889	0,265241	0,263262
Brazil	0,165097	0,179189	0,174268	0,185515	0,238105	0,200313	0,206958
Canada	0,215913	0,221958	0,287603	0,286051	0,262518	0,240222	0,23909
Chile	0,130635	0,133654	0,187545	0,192607	0,198173	0,19859	0,191503
China	0,182419	0,214645	0,246382	0,398581	0,510479	0,539133	0,54073
Colombia	0,116896	0,114969	0,157661	0,155266	0,168353	0,159598	0,15701
Congo, Dem. Rep.	0,027812	0,036156	0,10263	0,104631	0,117052	0,130071	0,125951
Cuba	0,105228	0,103462	0,115379	0,112336	0,109264	0,097102	0,092873
Egypt, Arab Rep.	0,065109	0,119181	0,16191	0,168265	0,166476	0,155006	0,150285
Ethiopia	0,027853	0,094076	0,137617	0,13752	0,138528	0,12608	0,123749
Finland	0,226014	0,221814	0,249956	0,24952	0,241285	0,22766	0,226194
France	0,399697	0,397069	0,382102	0,386413	0,362072	0,335829	0,334412
Germany	0,496348	0,491326	0,422818	0,452039	0,422285	0,386145	0,386708
Greece	0,172043	0,179245	0,210612	0,206973	0,21155	0,199243	0,19697
Hong Kong	0,076904	0,143272	0,212551	0,199926	0,199307	0,197068	0,196302
India	0,150847	0,159702	0,167186	0,194074	0,232999	0,228833	0,228925
Indonesia	0,126509	0,138703	0,149525	0,148664	0,173472	0,169266	0,171934
Iran, Islamic Rep.	0,070423	0,076841	0,174005	0,17764	0,176306	0,158391	0,162247
Iraq	0,068459	0,05314	0,070254	0,100406	0,098066	0,1001	0,098511
Ireland	0,186176	0,193682	0,242565	0,243564	0,232749	0,233154	0,234001
Israel	0,133706	0,14429	0,202546	0,186144	0,181488	0,174979	0,172812
Italy	0,354136	0,338676	0,341057	0,342368	0,324717	0,304391	0,303966

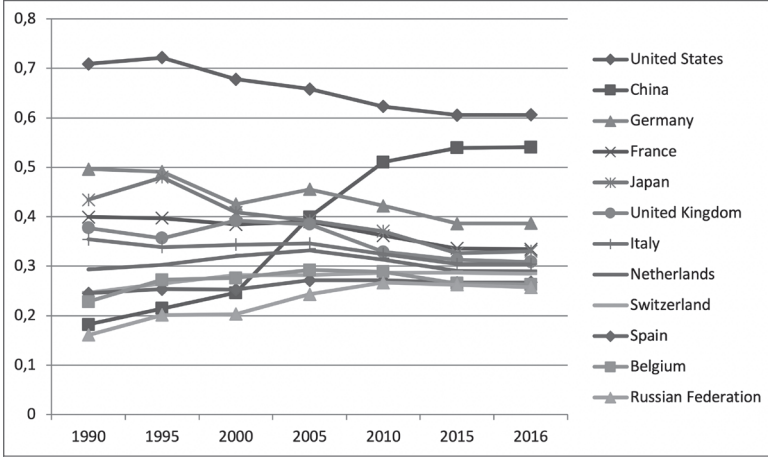
Japan	0,434455	0,480137	0,409072	0,39208	0,370883	0,326635	0,330186
Kazakhstan	0,040106	0,059953	0,157643	0,160875	0,161369	0,159641	0,154212
Korea, Dem. People's Rep.	0,033576	0,036416	0,049272	0,04832	0,046105	0,033914	0,029931
Korea, Rep.	0,177279	0,180615	0,24062	0,253723	0,249333	0,240248	0,238764
Libya	0,058821	0,108093	0,126034	0,07714	0,073417	0,088274	0,085214
Malaysia	0,129129	0,152085	0,19545	0,199156	0,199093	0,188147	0,181507
Mexico	0,161478	0,169384	0,195029	0,240294	0,219203	0,212872	0,209858
Morocco	0,106251	0,108587	0,15957	0,167869	0,161576	0,150797	0,147086
Myanmar	0,040127	0,092622	0,104641	0,106894	0,12839	0,135143	0,132513
Netherlands	0,293659	0,302827	0,318276	0,328785	0,313431	0,29034	0,289538
New Zealand	0,132	0,127728	0,174458	0,179627	0,182265	0,174405	0,171247
Nigeria	0,108583	0,114224	0,124998	0,168742	0,156186	0,142152	0,139479
Norway	0,207097	0,211779	0,263071	0,272785	0,26468	0,246276	0,240917
Pakistan	0,057574	0,113309	0,118986	0,127767	0,163055	0,152309	0,148627
Peru	0,138819	0,124574	0,144572	0,139598	0,168354	0,167666	0,164407
Philippines	0,114136	0,125485	0,170126	0,165822	0,167666	0,161158	0,158657
Poland	0,168585	0,173621	0,208406	0,213695	0,220952	0,216931	0,217964
Portugal	0,185952	0,190451	0,207855	0,210807	0,222025	0,211975	0,210044
Romania	0,166781	0,164202	0,204328	0,212697	0,211444	0,202508	0,1997
Russian Federation	0,160825	0,201351	0,202615	0,242421	0,266982	0,262471	0,257391
Saudi Arabia	0,161073	0,161735	0,205815	0,235969	0,229608	0,235483	0,231339
Singapore	0,14218	0,190505	0,234153	0,24804	0,247986	0,233717	0,230841
South Africa	0,116535	0,123366	0,16853	0,171684	0,173615	0,161013	0,159602
Spain	0,245236	0,253519	0,250245	0,268056	0,271436	0,266588	0,267317
Sri Lanka	0,109587	0,109771	0,147646	0,152006	0,14914	0,145882	0,142121
Sudan	0,038344	0,094273	0,143261	0,139519	0,138718	0,128529	0,125983
Sweden	0,260806	0,253842	0,278957	0,272086	0,261695	0,249935	0,249428
Switzerland	0,246381	0,264997	0,280267	0,279576	0,286433	0,287166	0,284825
Syrian Arab Republic	0,043936	0,044953	0,14559	0,145301	0,149372	0,129929	0,125643
Thailand	0,120029	0,149888	0,184152	0,158548	0,162516	0,14715	0,183997

Turkey	0,122798	0,136283	0,187728	0,207188	0,211184	0,207677	0,204867
Ukraine	0,091266	0,140112	0,16981	0,179156	0,172427	0,166611	0,16344
United Kingdom	0,377529	0,356666	0,389537	0,381407	0,329112	0,313233	0,30871
United States	0,709057	0,721767	0,677711	0,656786	0,62288	0,605566	0,605941
Venezuela, RB	0,145684	0,129439	0,151133	0,141832	0,13241	0,128038	0,121799
Vietnam	0,089251	0,097106	0,142778	0,149372	0,155711	0,161303	0,159239

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

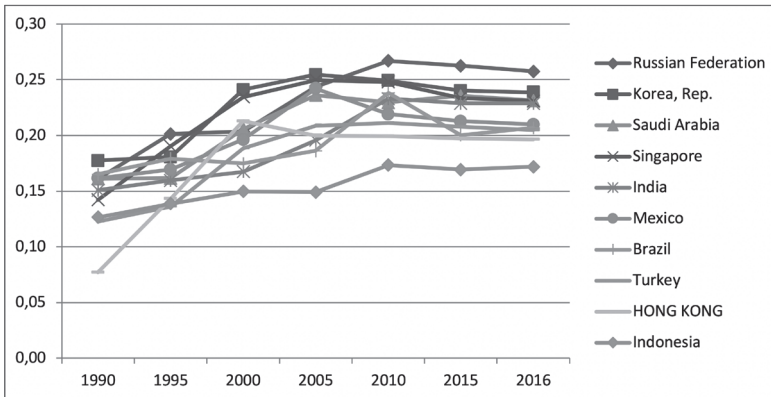
JGE değerlerinde ve sıralamada değişim olmakla birlikte 1990 yılı ile 2016 yılı karşılaştırıldığında sadece Çin Halk Cumhuriyeti'nin yeni bir ülke olarak 2005 yılından itibaren ilk on ülke içerisinde yer aldığını ve 1990 yılında ilk onda olan İsveç'in ilk on dışında kaldığı gözlenmektedir. 1990 yılında jeoekonomik güç sıralamasında 19. sırada olan ÇHC, 1995 yılında 15., 2000 yılında 16. ve 2005 yılında 3. sıraya yükselmiş ve 2010 yılından buyana da ABD'nin arkasından ikinci sırada yer almaktadır. Sıralamada önemli bir değişim olmasa da 1990'lı yıllardaki büyük ülkelerin son yıllarda önemli bir jeoekonomik güç kaybı yaşadığı, bununla birlikte BRICS ve Asya ekonomilerinin ise 2010 yılına kadar hızlı bir gelişim gösterdikten sonra jeoekonomik güçlerindeki yükselişin yavaşlamaya başladığı söylenebilir.

Türkiye ise 1990 yılında JGE sıralamasında 37. sırada iken 2015 yılında 27. sıraya yükselerek jeoekonomik güç potansiyeline sahip ülke konumuna gelmiştir ve 2016 yılında da bu konumunu 28. sırada devam ettirmiştir. Türkiye 1995 yılında 36., 2000 yılında 31., 2005 yılında 27., 2010 yılında ise 30. sıradadır ve jeoekonomik güç potansiyeli oluşturamayan ülkeler kategorisindedir. 1990 sonrası uluslararası ekonomi politik gelişmeler Türkiye'nin jeoekonomik potansiyelinin ortaya çıkmasına fırsat sağlamış ve jeoekonomik etki derecesini arttırmıştır. 1990-2016 yılları arasında Hegemonik ve Neo-empyralist endeks değerlerinin JGE içindeki oransal payında fazla bir değişim olmazken neo-merkantilist ve neo-liberal endeks payları tersine dönmüştür. 2016 yılı için Türkiye'nin JGE değeri içinde en yüksek paya neo-liberal kurumsalcı endeks yaklaşık yüzde 44'le sahiptir ve bu oran 1990 yılında yaklaşık yüzde 20'dir. Neo-merkantilist endeksin payı 1990 yılında yüzde 34'ten 2016 yılında yüzde 17'ye düşmüştür. Bu açıdan bütün dünyadaki liberal politikalara paralel olarak Türkiye de liberal politikalarla belli bir noktaya kadar gücünü artırmıştır.

Grafik 5: İlk On Ülkenin (2016) Yıllar İtibariyle JGE Değerlerinin Değişimi

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Küresel ekonomik güç dağılımının yeniden şekillenmeye başladığı 1990 sonrası dünyada özellikle kritik kütleyle sahip ülkeler ve bazı niş merkezleri (Singapur, Hong Kong) jeoekonomik gücün toplanma merkezleri olmaya başlamaktadırlar, bu da 1990 öncesi uluslararası ekonomi politik sistemin 2000'li yıllarda yeniden düzenlemesine yönelik baskıları arttırmaktadır. Jeoekonomik güç merkezlerinin Atlantik'ten Pasifik'e doğru kayışı uluslararası ticaret ve finansa yaşanan değişim bölgedeki ülkelerin sonraki süreçte küresel ekonomi politikalara yön verme olasılığını güçlendirmektedir.

Grafik 6: JGE Değerleri Yükseliş Trendinde Olan Seçilmiş Ülkeler

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Ayrıca yükseliş trendinde olan ülkelerin, Brezilya ve Meksika dışında, hepsinin Avrasya coğrafyasında olması Atlantik - Avrasya ayrışma ve çatışma olasılığını da arttırmaktadır. JGE değerleri en yüksek oranda artış gösteren ülkeler büyük oranda Afrika ve Asya ülkelerinden oluşmaktayken, JGE değerlerinde en az değişiklik olan veya düşüş gözlenen ülkeler Batı Avrupa ülkeleri Japonya ve ABD'dir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Ulusların gücü tarihsel olarak meydana gelen ekonomik, politik, sosyal, kültürel ve teknolojik değişimlere bağlı olarak sürekli değişim göstermekte ve ülkeler arasında güç kaymaları yaşanmaktadır. Bu güç değişimleri ve kaymalarının nedenlerinden en önemlisi ve etkilisi ülkelerin sahip oldukları kritik kütle potansiyelinin jeoekonomik stratejiler çerçevesinde kullanılıp kullanılmadığıdır. Ulusun gücünü oluşturan potansiyelin uluslararası alanda etkili olmasını sağlayabilecek ve bu stratejilerin yeniden gücün artmasını sağlayabilecek biçimde kullanılabilmesi ulusların güçlerinde önemli değişimlere neden olabilmektedir. Ulusal gücün elde edilme ve uygulanma biçiminin siyasal ve askeri araçlardan çok ekonomik araçlara yönelmesi de jeoekonomik gücü ulusal gücün temel ögesi haline getirmektedir.

Günümüze kadar yapılan çok sayıdaki ulusal güç analiz ve endekslerinde ekonomik güç önemli bir gösterge olarak kabul edilse de ulusal ekonomi diğer ulusları doğrudan etkileme aracı olarak değil etkiyi arttıracak gücün kaynağı olarak ele alınmıştır.

Bu çalışmada jeoekonomik stratejiler çerçevesinde ulusal güç, jeoekonomik güç olarak daha çok ekonomik ilişkiler bağlamında ele alınmış ve Neo-Merkantilist, Neo-Emperyalist, Liberal Kurumsalcı ve Hegemonik stratejiler çerçevesinde ulusal güç endeksleri oluşturularak ulusların güç kaynağı olarak hangi stratejilerden beslendikleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede elde edilen endeksler ulusların jeoekonomik güçlerinin ve uyguladıkları politikaların karşılaştırmalı analizini yapabilme olanağı vermekte ve yeni bir uluslararası güç sıralaması yapılabilmektedir. Bu güç sıralamasında ülkeler; küresel süper güçler, küresel jeoekonomik güçler ve jeoekonomik potansiyele sahip güçler olarak dünya ekonomi politliğinde etkili olan ülkeler ve jeoekonomik güç oluşturma potansiyelini kullanamayan ve jeoekonomik gücü hiçbir biçimde kullanamayan ülkeler olarak kategorize edilmektedir.

Tablo 7: Jeoekonomik Güç Sıralaması (2016)

Sıra	Ülkeler	GPI 2016	Sıra	Ülkeler	GPI 2016	Sıra	Ülkeler	GPI 2016
1	United States	0,6059	22	Australia	0,2275	43	Philippines	0,1587
2	China	0,5407	23	Finland	0,2262	44	Colombia	0,1570
3	Germany	0,3867	24	Poland	0,2180	45	Argentina	0,1555
4	France	0,3344	25	Portugal	0,2100	46	Kazakhstan	0,1542
5	Japan	0,3302	26	Mexico	0,2099	47	Egypt, Arab Rep.	0,1503
6	United Kingdom	0,3087	27	Brazil	0,2070	48	Pakistan	0,1486
7	Italy	0,3040	28	Turkey	0,2049	49	Morocco	0,1471
8	Netherlands	0,2895	29	Romania	0,1997	50	Sri Lanka	0,1421
9	Switzerland	0,2848	30	Greece	0,1970	51	Algeria	0,1403
10	Spain	0,2673	31	Hong Kong	0,1963	52	Bangladesh	0,1399
11	Belgium	0,2633	32	Chile	0,1915	53	Nigeria	0,1395
12	Russian Federation	0,2574	33	Thailand	0,1840	54	Myanmar	0,1325
13	Sweden	0,2494	34	Malaysia	0,1815	55	Sudan	0,1260
14	Norway	0,2409	35	Israel	0,1728	56	Congo, Dem. Rep.	0,1260
15	Austria	0,2400	36	Indonesia	0,1719	57	Syrian Arab Republic	0,1256
16	Canada	0,2391	37	New Zealand	0,1712	58	Afghanistan	0,1247
17	Korea, Rep.	0,2388	38	Peru	0,1644	59	Ethiopia	0,1237
18	Ireland	0,2340	39	Ukraine	0,1634	60	Venezuela, RB	0,1218
19	Saudi Arabia	0,2313	40	Iran, Islamic Rep.	0,1622	61	Iraq	0,0985
20	Singapore	0,2308	41	South Africa	0,1596	62	Cuba	0,0929
21	India	0,2289	42	Vietnam	0,1592	63	Libya	0,0852
						64	Korea, Dem. People's Rep.	0,0299

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Çalışmaya konu edilen 64 ülkenin elde edilen JGE değerleri 2016 yılı için sıralandığında (Tablo 7) ABD ve Çin'in en yüksek değerlere sahip küresel süper güç statüsünde oldukları, Almanya, Fransa, Japonya, Birleşik Krallık ve İtalya'nın yine küresel jeoekonomik güçler olduğu, Türkiye dahil takip eden 21 ülkenin ise jeoekonomik potansiyele sahip ülkeler oldukları, 32 ülkenin jeoekonomik güç oluşturma potansiyelinin olmadığı ve son dört ülkenin ise jeoekonomik gücü

hiçbir biçimde kullanamadıkları görülmektedir ki bunun nedenlerinin de ayrıca tartışılması gereklidir.

Elde edilen sonuçlara göre ABD'nin jeoekonomik gücü 1990 yılına oranla düşüş göstermekle birlikte hala ilk sıradadır. ABD'nin gücünün düşüşünde Çin'in yükselişinin ve uyguladığı jeoekonomik stratejilerin etkisi yüksektir. Çin neo-merkantilist politikalarla jeoekonomik gücünü artırırken bu durum ABD'nin gücünde düşmeye neden olmaktadır. Günümüzde ABD ve ÇHC arasındaki "ticaret ve kur savaşlarının" temelini de bu stratejilerin ulusların güçlerine olan etkilerinin oluşturduğu açıktır. ABD'nin benzer biçimde korumacı politikalara yönelerek neo-merkantilist strateji çerçevesinde toplam jeoekonomik gücündeki düşüşü önlemeye çalışmakta ve ÇHC'yi liberal stratejilere zorlamaktadır. ÇHC'nin kısa bir sürede birçok önemli ülkeyi 2010 yılından itibaren geride bırakması dünya ekonomi politığının de değişim sürecine girdiğini göstermekte ve ulusal ekonomi politikaları daha da önemli hale gelmektedir.

Jeoekonomik endekse giren Avrupa Birliği üyesi 15 ülkeden sadece Romanya ve Yunanistan jeoekonomik güç oluşturma kapasitesine sahip olmayan ülkeler kategorisinde, Almanya, Fransa ve İtalya'nın küresel jeoekonomik güç kategorisinde, diğer 10 ülkenin de jeoekonomik potansiyele sahip ülkeler kategorisinde yer aldıkları gözlenmektedir. Avrupa ülkelerinin jeoekonomik güç olan ilk 28 ülkenin yarısını oluşturmasında Avrupa Birliği'nin özellikle liberal kurumsalcı stratejisinin etkisi yüksektir. Polonya, Avusturya ve İrlanda'nın birçok ülkeye göre daha yüksek endeks değeri almasının temel nedeni Avrupa Birliği'nin bu ülkelere sunduğu kurumsal olanaklardır. Bu çerçevede daha yüksek düzeyde entegre olmuş ülkelerin, entegrasyonlar dışında kalan ülkelere göre, jeoekonomik güç oluşturma kapasiteleri de artış göstermektedir.

Sonuç olarak, JGE ulusların ekonomik stratejilerinin sağladığı gücü ölçmek, karşılaştırmak ve sıralamak açısından diğer endekslere göre üstündür. Bununla birlikte bu stratejilerin karşılıklı olarak ülkelerin güçlerinde nasıl bir değişim ortaya çıkardığını analiz etmek ve uygulanan stratejilerin etkilerini ortaya koymak da bir sonraki çalışmanın konusunu oluşturacaktır.

KAYNAKÇA

- Abrahamsson, Christian. "On the Genealogy of Lebensraum" *Geographica Helvetica*, Vol. 68, 2013, pp. 37-44.
- Ashley, Richard K. "The Poverty of Neorealism", *International Organization*, Vol. 38, No.2, 1984, pp. 225-286.
- Bank for International Settlements, <https://www.bis.org/> Erişim: 31.01.2019
- Brooks, Stephen G. ve William C. Wohlforth. "The Rise and Fall of the Great Powers in the Twenty-first Century: China's Rise and the Fate of America's Global Position," *International Security*, Vol. 40, No.3, (Winter 2015/16), pp. 7-53.
- Chuwattananurak, Wuttikorn. "China's Comprehensive National Power and Its Implications for the Rise of China: Reassessment and Challenges", 2016, pp. 1-38. Paper presented at the CEEISA-ISA 2016 Joint International Conference during 23-25 June 2016 at Faculty of Social Sciences. <http://web.isanet.org/Web/Conferences/CEEISA-ISA-LBJ2016/Archive/01043de7-0872-4ec4-ba80-7727c2758e53.pdf>, Erişim: 1.06.2019.
- Deutsch, Karl W. "On the Concepts of Politics and Power." *Journal of International Affairs*, Vol. 21, No. 2, 1967, pp. 232-241.
- Frankel, Joseph. *International Relations*, New York: Oxford University Press, 1964.
- Gilpin, Robert. Uluslararası İlişkilerin Ekonomi Polisiği-*The Political Economy of International Relations*, (Çev. M. Duran vd.), Ankara: Kripto Yayınları, 2012.
- Hobson, John A., *Imperialism: A Study*, New York: James Pott & Co., 1902,
- Höhn, Karl Hermann. "Geopolitics and the Measurement of National Power." PhD dissertation, (University of Hamburg, 2011).
- <https://nationranking.wordpress.com/2011/03/06/2011-npi/> , Erişim: 10.07.2019.
- <https://softpower30.com/> , Erişim: 31.07.2019.
- <https://www.embassypages.com/> , Erişim: 10.01.2019.
- International Monetary Fund, <https://www.imf.org/> , 30.01.2019.
- Kazgan, Gülten. İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi, İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 1980.
- Kennedy, Paul. *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri*, (Çev. B. Karanakçı), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002.
- Kjellén, Rudolf. *Der Staat als Lebensform*, Leipzig: S. Hirzel Verlag, 1917.
- Lenin, Viladimir.İ. *Emperyalizm Kapitalizmin En Yüksek Aşaması*, (Çev. C. Süreyya), Ankara: Sol Yayınları, 4. baskı, 1977.
- Lowy Institute Asia Power Index*, 2018. <https://power.lowyinstitute.org/> , Erişim: 31.07.2019.
- Luttwak, Edward. *Turbo Capitalism*, London: Orion Business Books, 1999.
- McClory, Jonathan. *Soft Power 30, A Global Ranking of Soft Power 2018*, Portland: Pr Limited, 2018.
- Morgenthau, Hans. *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*, New York: Alfred A. Knoph, 1978.
- Nye, Joseph S. "The Changing Nature of World Power", *Political Science Quarterly*, Vol. 105, No. 2, 1990, pp. 177-92.

- Olivé, Iliana ve Manuel Gracia. *Elcano Global Presence Report 2018*, Madrid: Real Instituto Elcano, 2018, https://www.globalpresence.realinstitutoelcano.org/en/data/Global_Presence_2018.pdf, Erişim: 15.06.2019.
- Özdağ, Ümit, "Jeopolitikten Jeoekonomiye", *Jeoekonomi*, Cilt 1, Sayı 1, Avrasya Bir Vakfı ve Avrasya Merkez Yayınları, Ankara, 1999, s. 3-6.
- Ratzel, Friedrich. *Politische Geographie*, Münih: Oldenbourg Yayınları, 1923.
- Rauch, Carsten. "Challenging the Power Consensus: GDP, CINC, and Power Transition Theory", *Security Studies*, Vol. 26, No. 4, 2017, pp. 642-664.
- Scholvin, Sören ve Mikael Wigell. "Power Politics By Economic Means: Geoeconomics As An Analytical Approach And Foreign Policy Practice", *Comparative Strategy*, Vol. 37, No. 1, 2018, pp. 73-84.
- Singh, P. K., Y. K. Gera ve Sandeep Dewan. *Comprehensive National Power: A Model for India*, New Delhi: Vij Books India Pvt Ltd, 2013.
- Smith, Adam. *Milletlerin Zenginliği*, (Çev. H. Derin), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006.
- Smith, Adam. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, Feedbooks, 1776.
- Smith, Woodruff D. "Friedrich Ratzel and the Origins of Lebensraum." *German Studies Review*, Vol. 3, No. 1, 1980, pp. 51-68.
- Sönmezoğlu, Faruk. *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995.
- The World Bank, <https://www.worldbank.org/> Erişim: 31.01.2019.
- United Nations Conference on Trade and Development, <https://unctad.org/> Erişim tarihi: 31.01.2019
- Waltz, Kenneth. *Theory of International Politics*, New York: McGraw-Hill, 1979.
- Wein, Michelle, Stephen, J. Ezell, ve Robert, D. Atkinson, "The Global Mercantilist Index: A New Approach to Ranking Nations' Trade Policies" *The Information Technology & Innovation Foundation*, October 2014. <http://www2.itif.org/2014-general-mercantilist-index.pdf>, Erişim: 31.01.2019.
- Wigell, Mikael. "Conceptualizing Regional Powers Geoeconomic Strategies: Neo-Imperialism, Neo-Mercantilism, Hegemony, And Liberal Institutionalism", *Asia Europe Journal*, Vol. 14, 2016, pp. 135-151.
- World Integrated Trade Solution, <https://wits.worldbank.org/> Erişim: 31.02.2019.
- Zarghani, Seyed Hadi. *Measurement of National Power: Definitions, Functions, Measurement*, Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2010.